

Fullföljd utbildning i Linköping

Slutrapport från utvecklingsprogrammet fullföljd utbildning med fokus på årskurs 7–9, introduktionsprogram och kommunala aktivitetsansvaret.

Diarienummer: BIN 2021-339, BOU 2021-402

Datum: 2023-01-13

Handläggare: Therese Aronsson-Wickman, Simon Hjort och Sara Qvarnström

Organisation: Linköpings kommun, Utbildningsförvaltningen

Innehåll

Sammanfattning	5
Om programmet	8
Bakgrund och syfte	8
Projektmål och effektmål	8
Organisation	9
Genomförande	9
Fullföljd utbildning i Linköping	11
Definition av fullföljd utbildning	11
Vägen mot fullföljd utbildning	11
Förskolan	12
Grundskolan	13
Förskoleklass Hitta språket och Hitta matematiken	13
Bedömningsstöd årskurs 1	13
Nationella prov årskurs 3	14
Betyg årskurs 6 - Bedömningsstöd årskurs 1	15
Nationellt prov årskurs 6 - Bedömningsstöd årskurs 1	16
Behörighet till yrkesprogram	16
Meritvärde	18
Vad saknas för gymnasiebehörighet?	19
Närvaro	20
Linköpings gymnasieskolor	21
Introduktionsprogrammen i gymnasieskolan	22
Genomströmning inom gymnasieskolan	23
Närvarons betydelse för gymnasieexamen	26
Vad saknas för gymnasieexamen?	27
Gymnasievalets betydelse för elevernas måluppfyllelse	28
Uppföljning av introduktionsprogram	29
Kommunala aktivitetsansvaret	31
Insatser för att fler ska nå fullföljd utbildning	32
Utveckla undervisning och arbetssätt	32
Matematik	33
Svenska som andraspråk	33

Engelska	34
Läsförståelse	34
Närvaro	34
Samverkan för elever med stora stödbehov	35
Samverkan med socialtjänst	36
Samverkan med polis	36
Heltidsmentor	37
Likvärdiga elevhälsoteam	37
Vidareutveckla det kommunala aktivitetsansvaret	38
Utveckling av introduktionsprogram	38
Utveckling av arbetssätt	38
Styrning och uppföljning av introduktionsprogram	39
Elevernas mål med sina studier inom introduktionsprogram	40
Förbättrad studie- och yrkesvägledning	41
Avslutande reflektion	42
Litteraturförteckning	43

Sammanfattning

Utbildningsförvaltningen har efter beslut i barn- och ungdomsnämnden och bildningsnämnden deltagit i Sveriges kommuner och regioners (SKR) utvecklingsprogram fullföljd utbildning under året 2022. Deltagandet i programmet har haft som syfte att stärka förvaltningens långsiktiga arbete med att få fler elever att fullfölja sina studier och nå gymnasieexamen. I rapporten analyseras situationen i Linköping och åtgärder föreslås för att fler elever ska kunna fullfölja sin utbildning.

Arbetet inom programmet har organiserats i två spår. Det första spåret har bestått av att utvalda verksamheter deltagit i fördjupningsdagar och genomfört kartläggningar i samverkan med SKR. Deltagare har varit verksamhetsområdeschef med utsedda rektorer från årskurs 7-9, rektorer för introduktionsprogram på gymnasieskolan, personal från kommunalt aktivitetsansvar, elevhälsochef samt nyckelpersoner med särskild kompetens utifrån behov. Det andra spåret har bestått av att en förvaltningsövergripande analysgrupp tillsatts för att undersöka och skapa en helhetsbild över hur väl eleverna fullföljer utbildningen i Linköping. Gruppen har bestått av kvalitetskoordinatorer, sakkunniga från alla skolformer samt statistiker.

Fullföljd utbildning i Linköping

Det saknas en nationellt vedertagen definition av vad en fullföljd utbildning innebär. Därför har en definition tagits fram lokalt inom ramen för programmet: Eleven har fullföljt sin utbildning genom att i första hand ha tagit gymnasieexamen, eller i andra hand uppfyllt målen i sin individuella studieplan. Den andra delen av definitionen syftar på att eleven kan fullfölja sin utbildning genom att få ett studiebevis eller ha uppnått sina mål i studieplanen på ett introduktionsprogram, i de fall där en gymnasieexamen inte är möjlig att nå.

Elevens väg mot fullföljd utbildning påbörjas redan i förskolan. Forskning visar att barn som har gått i förskolan når högre kunskapsresultat i grundskolan än barn som inte har gått. Störst betydelse har förskolan för barn med svag socioekonomisk bakgrund. I Linköping är 89 procent av de folkbokförda barnen i åldern 1-5 år inskrivna i förskola.

Hur väl eleverna klarar sig de första åren i skolan har stor betydelse för den fortsatta skolgången. Av de elever som klarar bedömningsstödet årskurs 1 når den största delen ett godkänt betyg i årskurs 6. Bland de elever som inte klarar bedömningsstödet får ungefär hälften underkänt betyg i matematik, alternativt för ämnet svenska, underkänt i delprovet läsa i det nationella provet. Detta pekar, i kombination med vad som är känt från forskning, på vikten av att sätta in åtgärder tidigt för att eleverna ska lyckas.

Ett avgörande steg på vägen mot fullföljd utbildning är att eleven i årskurs 9 blir behörig till gymnasiet. Under föregående läsår nådde 83 procent av eleverna behörighet till ett yrkesprogram. Av de elever som inte nådde behörighet var en dryg tredjedel underkända i samtliga kärnämnen (matematik, svenska eller svenska som andraspråk och engelska). Underkända betyg i matematik var i fyra av fem fall orsak till eller del av orsak till missad gymnasiebehörighet under våren 2022.

Av alla elever på Linköpings kommunala gymnasieskolor tog 93 procent av avgångseleverna 2022 gymnasieexamen. De två föregående åren var examensgraden för samtliga avgångselever sammantaget 88 procent. Elever på introduktionsprogram som nådde målet gymnasieexamen eller fick ett studiebevis efter fyra års studier var vårterminen 2021 cirka 24 procent, 2022 var andelen cirka 17 procent.

Utveckla undervisning och arbetssätt

Vad kan göras för att fler elever ska fullfölja utbildningen? Kartläggningar som gjorts inom ramen för programmet visar att det finns ett välfungerande systematiskt kvalitetsarbete med fokus på att följa upp elevernas studieresultat och utveckla verksamheten. Under de senaste fyra åren har kvalitetsarbetet i grundskolan och förskolan stärkts genom processen *Skolutveckling från mitten*, där ledningsgrupper mellan verksamheter stödjer varandra i att utveckla undervisningen för att fler elever ska nå målen. Gymnasieskolorna har också nyligen initierat ett liknande arbetssätt. För att fler elever ska fullfölja utbildningen behöver arbetet fortsätta och fördjupas, från förskola, till grundskola och gymnasium. Det är genom det dagliga arbetet i mötet med eleven som skillnaden görs och forskning visar att det är genom att sätta utvecklingen av undervisningen i centrum som fler elever kan lyckas.

För att fler elever ska fullfölja utbildningen har ett antal förbättringsområden identifierats för att utveckla undervisning och arbetssätt. Huvudmanna- och verksamhetsnivå behöver gemensamt säkerställa:

- tidiga stödinsatser genom systematisk uppföljning av elevers kunskaper och behov av stöd.
- att eleverna ges grundläggande matematiska kunskaper.
- organisation av och kompetens inom undervisning i svenska som andraspråk.
- att organisationen av undervisningen möter bredden i elevernas förkunskaper i engelska.
- elevers läsförståelse och förmåga att läsa längre texter.
- systematiken i närvaroarbetet.
- välfungerande övergångar mellan och inom olika skolformer.

Samverkan kring elever med stora stödbehov

Ett utvecklingsområde som tydligt syns i kartläggningarna är att arbeta mer systematiskt kring samverkan. Det rör framförallt samverkan med andra parter än skolan såsom socialtjänst, polis och region när det gäller elever med stora stödbehov som skolan har svårt att kartlägga och stödja fullt ut på egen hand.

Det är betydelsefullt att skolan och socialtjänsten kan samverka på ett framgångsrikt sätt med fokus på elevens bästa. Från högstadieskolorna finns önskan om en tydlig väg in till socialtjänsten. Detta för att lättare hitta rätt stöd och kunna visa att arbetet sker gemensamt, där skolan blir en arena för samverkan. Det finns även behov av utveckling av stödet till föräldrar. Ett arbetssätt för samverkan med polis utifrån ett mer förebyggande arbete behöver också utvecklas för att hindra nyrekryteringar in i kriminalitet. En mer effektiv samverkan med regionen behövs kring kartläggning av elevers svårigheter och i stödjande insatser. För att skolan ska ha möjlighet att sätta in

rätt stöd och åtgärder ska dessa föregås av en fördjupad utredning vilken med fördel kan göras tillsammans med personal från regionen i de fall som det anses nödvändigt.

Utifrån perspektivet intern samverkan har det kunnat konstateras att skolornas elevhälsa är av varierande kvalitet, där en del skolor har mer lyckosamma resultat vad gäller elevers närvaro som ett exempel. Här behöver insatser göras för att nå en mer likvärdig elevhälsa.

Heltidsmentorer har varit en framgångsrik satsning på flera skolor, då dessa personer arbetar riktat mot elever med stora stödbehov. Ett aktivt närvaroarbete och en tydlig coaching bidrar till att fler elever fullföljer sin utbildning.

Vidareutveckla det kommunala aktivitetsansvaret

Det finns inom det kommunala aktivitetsansvaret (KAA) utvecklingsbehov för att fler ungdomar ska komma i sysselsättning. Fler alternativa vägar behöver kunna erbjudas och samverkan med näringslivet stärkas för att få fram fler arbets- och praktikplatser. Interna arbetssätt och rutiner behöver också utvecklas.

Utveckling av introduktionsprogram

Två prioriterade områden är att utveckla huvudmannens utbildningsplaner för introduktionsprogrammen samt att utveckla arbetet med individuella studieplaner. Målet är att tydliggöra de olika introduktionsprogrammets syfte och upplägg samt att på huvudmannanivå bättre kunna följa upp i vilken utsträckning eleverna på introduktionsprogram når målen med sina studier och därmed fullföljer sin utbildning. Framåt är ett utvecklingsområde även att möjliggöra fler praktiska inslag inom utbildningarna samt utveckla kopplingen till yrkeslivet för fler elever inom introduktionsprogram.

Förbättrad studie- och yrkesvägledning

Analyser genomförda av Utbildningsförvaltningen visar att elever med lägre meritvärde har svårt att nå en fullföljd utbildning inom högskoleförberedande program. Elever med meritvärden inom spannet 170-212,5 ska med fördel välja ett yrkesförberedande program för att lyckas nå en gymnasieexamen.

Fokus behöver läggas på att tydliggöra för både elever och föräldrar vilka möjligheter som finns. Att arbeta motiverande och stödjande i grundskolan kan därmed vara en väg till fullföljd utbildning för fler. Andra förslag är att knyta skolan närmare arbetslivet, att stärka studie- och yrkesvägledarna samt arbeta för en bredare kunskap kring yrkesprogrammen. En samlad strategi för frågan behöver arbetas fram som är förankrad i verksamheten.

Om programmet

I denna del av rapporten beskrivs utvecklingsprogrammet för fullföljd utbildning och dess genomförande i Linköping.

Bakgrund och syfte

Utbildningsförvaltningen fick i juni 2021 ett uppdrag av barn- och ungdomsnämnden (§ 112) och bildningsnämnden (§ 82) att delta i Sveriges kommuner och regioners (SKR) utvecklingsprogram fullföljd utbildning under året 2022 samt återkomma med en slutredovisning i februari 2023. Inom programmet får huvudmän och verksamhet ta del av kunskap och stöd i att utveckla ett förebyggande arbete med fokus på fullföljda studier i skolan. Projektet finansieras av Europeiska Socialfonden (ESF) och pågår under åren 2020–2022.

Utvecklingsprogrammet riktar sig till huvudmannanivå och verksamheterna inom grund- och gymnasieskola samt det kommunala aktivitetsansvaret (KAA). Arbetet i projektet sker i hela styrkedjan, där alla nivåer deltar aktivt, från politik, till förvaltning och verksamhet. Programmet syftar ytterst till att stärka det förebyggande arbetet och ge fler unga möjlighet att bli behöriga till gymnasiet och fullfölja sina studier.

Projekt mål och effektmål

Utifrån beslut i nämnderna togs en plan för arbetet fram för förvaltningens arbete med programmet. En viktig utgångspunkt var att deltagandet i programmet inte fick bli ett sidoprojekt utan skulle stärka befintliga processer som redan pågår för att fler elever ska fullfölja utbildningen. Mot denna bakgrund formulerades projektmålen nedan.

Genom programmet ska förvaltningen:

- Utveckla det gemensamma systematiska kvalitetsarbetet över avdelningarna med fokus på den gemensamma ledstjärnan att alla når gymnasieexamen.
- Arbetet ska kugga i befintliga processer, stärka och sammanlänka dessa.
- Gemensamt analysera verksamheten och identifiera områden där förbättringar kan göras för att fler ska nå målen.
- Knyta samman styrkedjan från politik, till förvaltning och verksamhet.
- Utveckla arbetet med system för resultatuppföljning och analys.

Tyngdpunkten i programmet har därmed legat på analys och att skapa en samlad bild. Behov av åtgärder som framkommit har kommunicerats till respektive avdelning och redan pågående utvecklingsprocesser. Mot denna bakgrund har följande effektmål tagits fram för programmet som sådant:

- Definiera fullföljd utbildning för Linköpings kommun.
- Analysera hur fler elever kan nå en fullföljd utbildning.
- Ta fram förslag på insatser.

Figur 1. Utbildningsförvaltningens ledstjärna.

Organisation

Styrgruppen för programmet har bestått av förvaltningens ledningsgrupp med utbildningsdirektör och avdelningschefer. Processledningen av programmet har utgjorts av verksamhetsutvecklare, lektor och utvecklingsledare. Processledningsgruppen har regelbundet stämt av med styrgruppen.

Arbetet i programmet har organiserats i två spår. Det första spåret har bestått av att utvalda verksamheter deltagit i fördjupningsdagar eller genomfört kartläggningar i samverkan med SKR. Urvalet av verksamheter gjordes av styrgruppen. Deltagare har varit verksamhetsområdeschef med två rektorer från årskurs 7-9, fyra rektorer för introduktionsprogram på gymnasieskolan, personal från kommunalt aktivitetsansvar, elevhälsochef samt nyckelpersoner med särskild kompetens utifrån behov.

Det andra spåret har bestått av att en förvaltningsövergripande analysgrupp tillsatts för att utforska samt skapa en helhetsbild över hur väl eleverna fullföljer utbildningen i Linköping därmed ge underlag för fortsatt arbete. Gruppen har bestått av kvalitetskoordinatorer från förskola och grundskola, sakkunniga från gymnasiet samt statistiker. Arbetet har väglett av förvaltningens ledstjärna (figur 1) som inriktas mot gymnasieexamen och egen försörjning.

Genomförande

Utvecklingsprogrammet har följt en övergripande process som inneburit att fyra heldagar genomförts under året tillsammans med SKR. Verksamheterna som beskrevs under rubriken organisation ovan i det första spåret har deltagit. Däremellan har arbetet pågått regelbundet.

Fokus under den första dagen låg på uppstart och nulägesanalys. Dagen genomfördes med andra deltagande kommuner. Utöver verksamheterna representerades Linköping av politik och avdelningschefer på huvudmannanivå. En första värdering gjordes av styrkor och svagheter inom områdena ledning och styrning, koll och uppföljning, samverkan, flexibilitet och anpassning, bemötande och förhållningssätt samt kunskap och kompetens. Efter första dagen genomfördes nulägesvärderingar i ett verktyg som SKR tillhandahållit med fördjupat fokus på samma områden.

Den andra dagen genomfördes för varje kommun separat. Utifrån nulägesvärderingen identifierades samverkan som fokusområde. Styrkor, svagheter och förslag till åtgärder identifierades utifrån ett antal samverkansområden, både interna och externa. Resultatet blev en bruttolista med förslag till åtgärder. Förslagen fördelades därefter till relevanta avdelningar inom förvaltningen och redan pågående projekt, framför allt utvecklingsuppdraget för introduktionsprogram, samordningsuppdraget för barn och unga samt till den centrala elevhälsan.

Även den tredje dagen genomfördes separat med fokus på två områden som utkristalerats utifrån analyser; stödet kring elever i stora behov samt en bättre studie- och yrkesvägledning. Nyckelkompetenser från verksamhet och förvaltning bjöds in till dagen. Arbetet ledde fram till åtgärdsförslag vilka presenteras i rapporten.

Den avslutande fjärde dagen hölls gemensamt med andra kommuner som deltagit i programmet. Varje kommun presenterade sitt arbete och de slutsatser som dragits. Erfarenhetsutbyte mellan deltagarna möjliggjorde spridning. Förvaltningen ombads av SKR att presentera sitt arbete med *Skolutveckling från mitten* som ett lärande exempel för andra deltagande kommuner.

Fullföljd utbildning i Linköping

I denna del av rapporten presenteras slutsatserna av analysgruppens arbete med att undersöka och utforska hur väl eleverna fullföljer utbildningen i Linköping.

Definition av fullföljd utbildning

För att kunna undersöka hur väl eleverna fullföljer utbildningen krävs en definition av vad detta innebär. En nationellt vedertagen definition saknas. En sådan har därför tagits fram lokalt för Linköpings kommun inom ramen för utvecklingsprogrammet och det är denna som tillämpas i rapporten:

Eleven har fullföljt sin utbildning genom att i första hand ha tagit gymnasieexamen, eller i andra hand uppfyllt målen i sin individuella studieplan.

Den första delen av definitionen syftar på att uppnådd gymnasieexamen är det primära målet för elevens utbildning. Detta är i linje med förvaltningens ledstjärna som fokuserar på att alla når gymnasieexamen och egen försörjning. Unga som saknar examen från gymnasieskolan har sämre möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden.¹

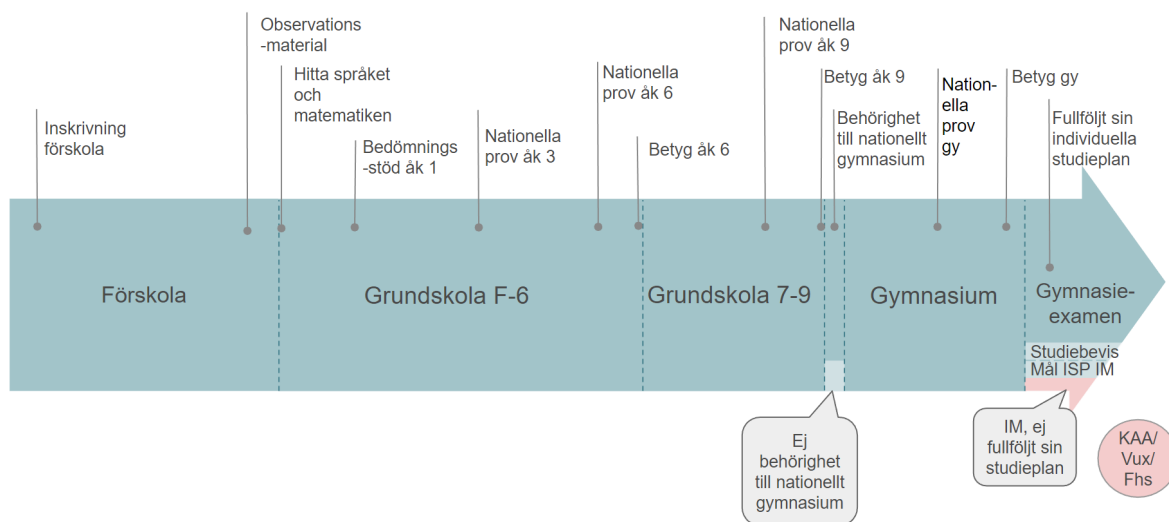
Den andra delen av definitionen syftar på att eleven kan fullfölja sin utbildning genom att få ett studiebevis eller ha uppnått sina mål i studieplanen på ett introduktionsprogram, i de fall där en gymnasieexamen inte är möjlig att nå. Detta är betydelsefullt eftersom elever kan behöva ta andra vägar mot en fullföljd utbildning. Det finns exempelvis elever som behöver reducera sina studier under gymnasietiden och de kan då nå ett studiebevis istället för examen och därefter fortsätta sina studier på komvux för att senare nå en examen. För elever på introduktionsprogram är det de individuella målen som sätts i elevens studieplan som ska uppnås.

Vägen mot fullföljd utbildning

Det primära slutmålet för elevens utbildning är uppnådd gymnasieexamen, men elevens väg mot fullföljd utbildning påbörjas långt tidigare. Av förvaltningens systematiska kvalitetsarbete framgår att det finns en rad mätpunkter som har relevans för denna väg. Punkterna sammanfattas i figur 2.

I följande avsnitt presenteras och diskuteras olika resultat, från förskola till gymnasieexamen. Eftersom frågan om fullföljd utbildning är komplex presenteras endast ett urval av den statistik och de undersökningar som genomförts. Syftet är att ge ett övergripande helhetsperspektiv.

¹ I mål- vägar vidare för att fler unga ska nå målen med sin gymnasieutbildning (2022). (SOU 2022:34). Stockholm: Elanders Sverige AB.

Figur 2. Mätpunkter mot fullföljd utbildning.

Förskolan

Linköping har drygt 170 förskolor fördelat på både kommunala och fristående enheter. Omkring 80 procent av de inskrivna barnen går på kommunal förskola. Bland de folkbokförda barnen i ålder år 1-5 år 89 procent inskrivna i förskola (tabell 1). Ju äldre barnet är desto högre inskrivningsgrad. Av kommunens 5-åringar är 96 procent inskrivna i förskola. Förutom förskola finns barnomsorg inom pedagogisk omsorg. Barn inskrivna i denna verksamhet ingår ej i redovisningen.

	Barn ålder 1-5 år		Barn ålder 5 år	
	Antal	Andel	Antal	Andel
Totalt antal barn i kommunen	8 700		1 815	
Barn inskrivna i förskola	7 760	89 %	1 740	96 %

Tabell 1. Antal och andel barn inskrivna i förskola.

Forskning visar att deltagande i förskolan har positiva effekter på barns utveckling och lärande på såväl kort som lång sikt. Barn som har gått i förskolan har bättre språkliga och kognitiva förutsättningar samt når högre kunskapsresultat i grundskolan än barn som inte har gått i förskolan. Det finns en bred samsyn inom forskningen att förskolan har störst betydelse för barn med svag socioekonomisk bakgrund.²

Sedan läsåret 2021/22 genomför samtliga femåringar vid två tillfällen språkdelen i Observationsmaterial för varje barns språk- och matematikutveckling. Matematikdelen genomförs med start hösten 2023. Syftet med materialet är att förbättra

² Öppna jämförelser förskola 2022 - Förskolans kompensatoriska roll, SKR.

undervisningen. Det är framtaget lokalt och anpassat utifrån förskoleklassens kartläggningsmaterial *Hitta språket* och *Hitta matematiken*. De mönster som framträtt i resultaten så här långt är att kommunen är mycket uppdelad. Uppdelningen följer i stort den som syns i förskoleklassens kartläggningsmaterial och följer med andra ord de socioekonomiska förutsättningarna.

Grundskolan

Linköpings kommun har grundskolor som drivs både i kommunal regi och som fristående grundskolor. Grundskolan är obligatorisk från förskoleklass (f-klass) till årskurs 9. Det vanligaste är att barnen går i en kommunal skola nära hemmet. Det finns idag cirka 60 kommunala och cirka 15 fristående grundskolor i kommunen. Ungefär 85 procent av eleverna väljer en kommunal grundskola och i samtliga kommunala F-9 grundskolor finns under läsåret 2022/23 cirka 16 400 elever, av dessa finns cirka 12 200 elever inom årskurs F-6 och cirka 4 200 elever inom årskurs 7-9. Totalt är drygt 6 500 barn i förskoleklass till årskurs 3 inskrivna i fritidshemsverksamhet. Det motsvarar att cirka 86 procent av barnen som går i dessa årskurser är inskrivna på fritidshem. I Linköping finns även fem kommunala grundsärskolor. Skolformen har årskurserna 1-9. Inom grundsärskolan finns 260 elever med fördelningen 170 elever i årskurs 1-6 och 90 elever i årskurs 7-9.

Huvudmannen följer elevernas kunskaper genom hela skoltiden. För de yngsta eleverna samlas resultat in i förskoleklass genom det nationella kartläggningsmaterialet *Hitta språket* och *Hitta matematiken* och i årskurs 1 genom det obligatoriska bedömningsstödet på vårterminen årskurs 1. Nationella prov i årskurs 3, 6 och 9 samt betyg för årskurs 6-9 samlas in och analyseras. Kunskapsresultat kopplas även till elevfrånvaro.

Förskoleklass *Hitta språket* och *Hitta matematiken*

Hur väl eleverna lyckas i skolan samvarierar i stor utsträckning med hur det går för dem tidigt. På hösten i förskoleklass görs en kartläggning kring elevens förmåga rörande språk och matematik, vilket fungerar som ett ingångsvärde för skolan. Skolornas sammanställningar av resultat visar att utmaningarna främst är den fonologiska medvetenheten i svenska och i matematiken att kommunicera och resonera. Kartläggningen görs för att säkerställa rätt nivå på undervisningen. Tidiga stödinsatser ska sättas in vid behov. Resultaten återkopplas till respektive förskola för att göra förbättringar i verksamheten.

Bedömningsstöd årskurs 1

Resultaten på bedömningsstödet i årskurs 1 ger en viktig indikation på elevens fortsatta resa mot en fullföljd utbildning. Här visar statistiken att andelen elever som når målen i bedömningsstödet årskurs 1 inriktning svenska har en svag nedåtgående trend över tid (diagram 1). För elever som läser svenska som andraspråk är utvecklingen att resultaten har förbättrats. Resultaten för bedömningsstödet inriktning matematik visar för vårterminen 2022 en uppgång efter fler års nedåtgående resultat.

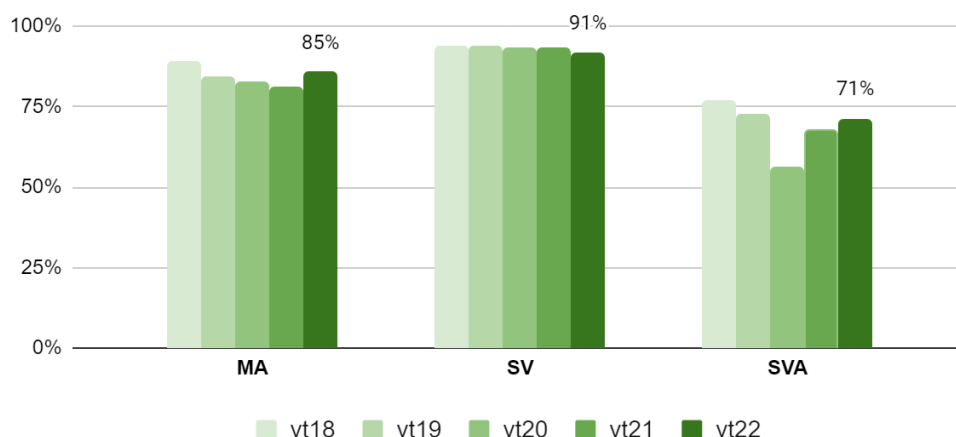

Diagram 1. Bedömningsstöd årskurs 1, andel som når måluppfyllelse vt18-22.

Ökningen inom matematik beror sannolikt på att undervisningen korrigerats med stöd i resultatet från *Hitta matematiken* så att den i större utsträckning fokuserar på att eleverna lär sig grundläggande taluppfattning. Minskningen respektive ökningen inom svenska och svenska som andraspråk kan bero på förändring i vilka elever som läser vilket ämne, en elevgrupp som tidigare läst svenska kan under senare år istället fått undervisning i svenska som andraspråk. På totalen för båda ämnena kan dock en viss ökning av måluppfyllelsen de senaste åren ses vilket kan ha sin grund i de satsningar som gjorts på språkutveckling inom både förskola och förskoleklass.

Nationella prov årskurs 3

En analys av bedömningsstödet i årskurs 1 i matematik visar att 84 procent av de elever som nådde målen i bedömningsstödet även nådde målen i nationella prov årskurs 3 för de fem delprov i matematik som mäter taluppfattning. Detta framgår av diagram 2. Av de elever som ej nådde målen i årskurs 1 i matematik hade en övervägande del ej heller klarat samtliga delprov i de nationella proven i årskurs 3 för området taluppfattning.

Forskning visar att förståelse av tal och förtrogenhet med att använda tal har en stark korrelation med hur elever lyckas med sina matematikstudier. Det har även visat sig att barns förståelse av tal redan i förskolan har betydelse för hur de lyckas med matematikämnet när de går i årskurs 9. Det är framför allt kunskap om tre saker som kan förutsäga hur väl elever ska lyckas med att tillägna sig matematikkunskaper. Det är förmågan att jämföra siffrors värde, förmågan att lägga till och subtrahera små tal, samt förmågan att lösa problem i olika sammanhang.³

³ Siegler, R. S., & Braithwaite, D. W. (2017). Numerical Development. Annual review of psychology, 68, 187–213.

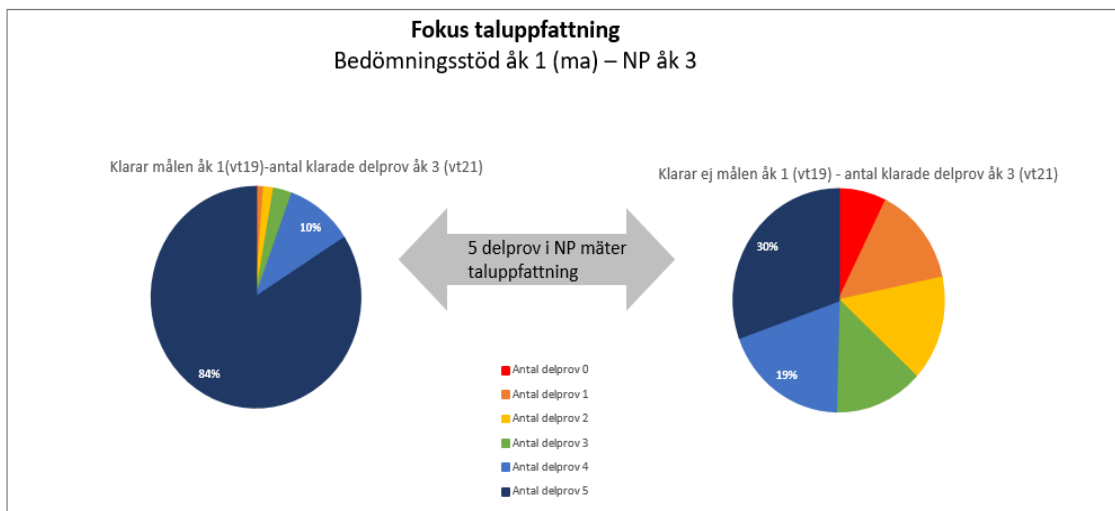

Diagram 2. Jämförelse bedömningsstöd årskurs 1 och nationella prov årskurs 3 delprov taluppfattning.

Betyg årskurs 6 - Bedömningsstöd årskurs 1

I en jämförelse mellan bedömningsstödet årskurs 1 och betyget i matematik i årskurs 6 visas samma trend som jämförelsen mellan årskurs 1 och årskurs 3 ovan. Det är 1 279 elever som har klarat bedömningsstödet i årskurs 1 och de flesta av dessa får sedan godkänt betyg årskurs 6. Till höger i diagram 3 visas de elever som inte klarade av bedömningsstödet i årskurs 1 (149 elever), av dessa var det 45 procent som inte heller fick ett godkänt betyg i årskurs 6.

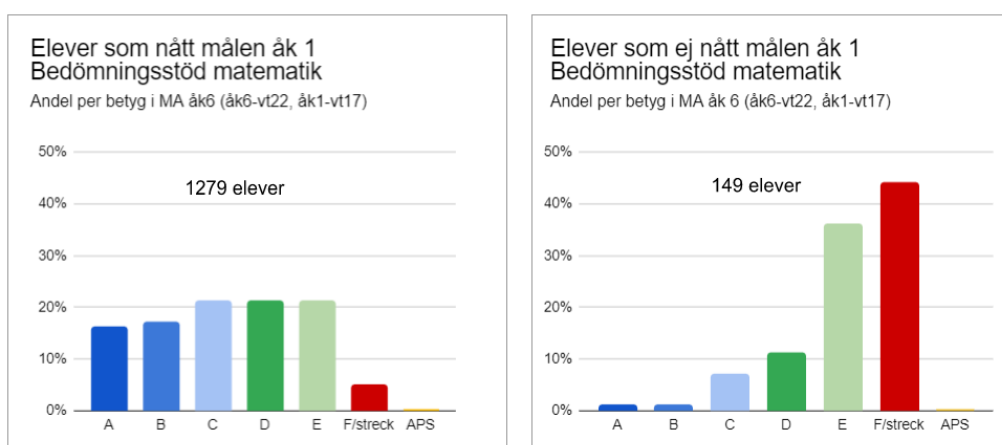

Diagram 3. Jämförelse bedömningsstöd årskurs 1 och betyg i matematik årskurs 6.

Dessa resultat ligger i linje med den forskning som beskriver vikten av tidiga insatser. Om elever som ligger i riskzon för matematiksvårigheter identifieras tidigt och insatser sätts in kan andelen elever som hamnar i matematiksvårigheter minskas. Insatser som sätts in senare under elevernas skolgång har inte lika stor effekt för elevernas lärande i

matematik. Därför är det viktigt att så tidigt som möjligt identifiera elever som riskerar att få svårigheter med matematik och att sätta in effektiva insatser för dessa.⁴

Nationellt prov årskurs 6 - Bedömningsstöd årskurs 1

I diagram 4 finns samma typ av visualisering men gällande specifikt förmågan att läsa vilken kan analyseras med hjälp av de nationella proven i svenska och svenska som andraspråk. Det är samma trend som för matematiken. Av de 97 elever som inte nådde målen i bedömningsstödet årskurs 1 i svenska var det 55 procent som inte heller fick ett godkänt betyg i nationella proven delprov läsa för årskurs 6.

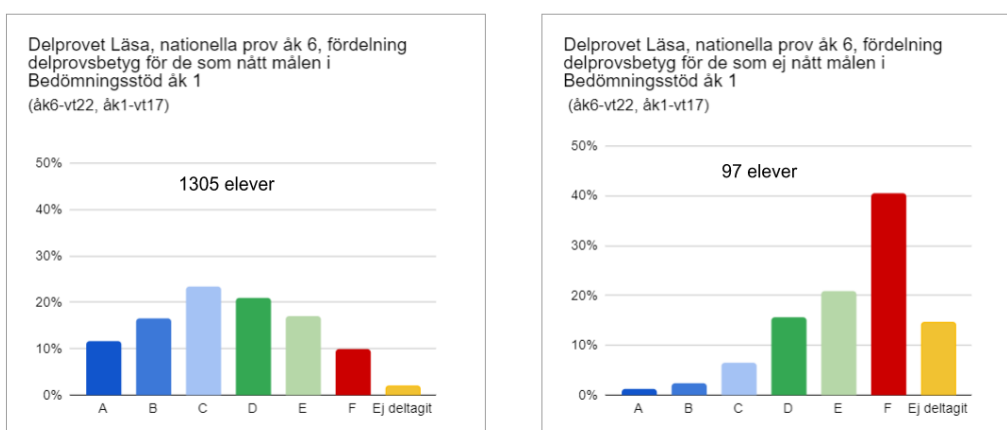

Diagram 4. Jämförelse bedömningsstöd årskurs 1 svenska och nationella prov årskurs 6 i svenska, delprov läsa.

En god läsförmåga är direkt avgörande för hur väl en elev kan lyckas i skolan, för hur väl de lyckas nå kunskapskraven i alla skolans ämnen och kurser samt för hur de lyckas med sina fortsatta studier.⁵ I förlängningen handlar det också om elevens möjligheter att bli en aktiv samhällsmedborgare. Att kunna läsa och genom det tillägna sig ett stort ordförråd är viktigt för att kunna fungera i ett demokratiskt samhälle. Ett sådant ordförråd utvecklas genom att man som barn blivit läst för och att man sedan fortsatt läsa själv. Det är avgörande att arbeta läsfrämjande under hela skolgången.⁶

Behörighet till yrkesprogram

Ett avgörande steg på vägen mot fullföljd utbildning är att eleven blir behörig till ett nationellt program på gymnasiet. För behörighet till ett yrkesprogram krävs godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik och godkända betyg i minst fem andra ämnen. Mot bakgrund av dess centrala betydelse så har förbättrad gymnasiebehörighet legat i fokus för kvalitetsarbetet under lång tid.

⁴ På goda grunder – en åtgärdsgaranti för läsning, skrivning och matematik (2016). (SOU 2016:59). Stockholm: Elanders Sverige AB.

⁵ Skolbibliotek för bildning och utbildning (2021). (SOU 2021:3). Stockholm: Elanders Sverige AB.

⁶ Läsfrämjande arbete i grundskolan med särskilt fokus på undervisningen i svenska i årskurs 4-6 (2022). Skolinspektionen: Tematisk kvalitetsgranskning 2022.

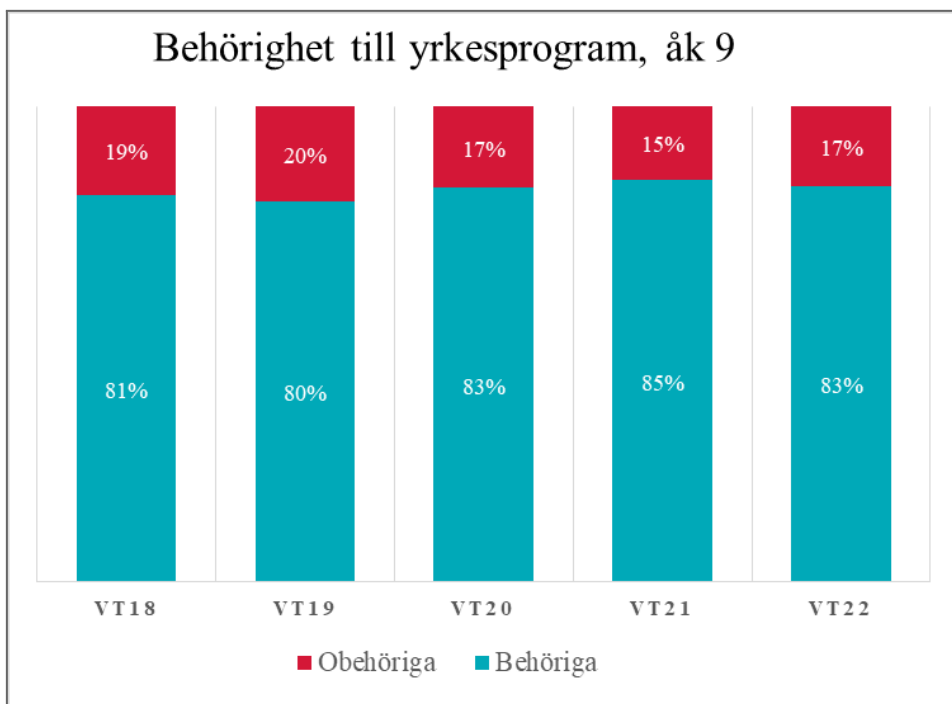

Diagram 5. Behörighet till yrkesprogram innan sommarskola.

Behörigheten till gymnasiet för elever som slutar årskurs 9 har visat på en positiv trend över en femårsperiod, vilket framgår av diagram 5. Den lägsta behörigheten till ett nationellt gymnasieprogram var på 80 procent vårterminen 2019 och den högsta nåddes vårterminen 2021 då 85 procent av eleverna blev behöriga. Vårterminen 2022 sjönk behörigheten till 83 procent. Det betyder att 17 procent (229 elever) inte blev behöriga.

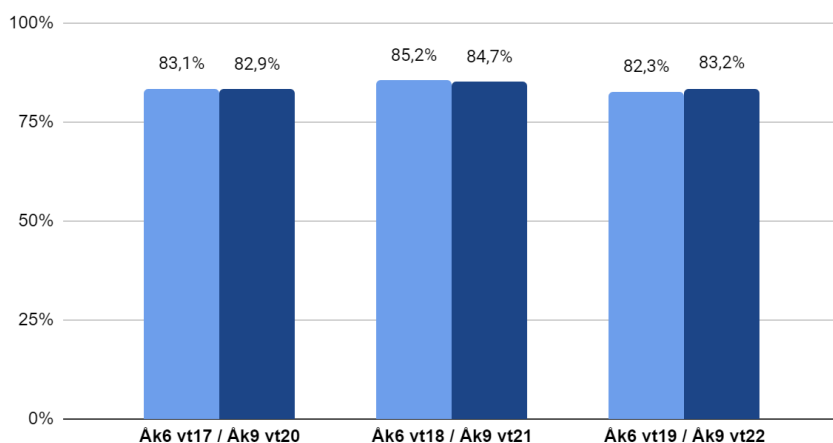

Diagram 6. Behörighet till yrkesprogram årskurs 6 och årskurs 9 per årgång.

Trots att behörigheten sjönk för eleverna som gick ut grundskolan vårterminen 2022 så innebär resultaten en förbättring i förhållande till utgångsläget vilket framgår av diagram 6. Detta kan utläsas i mätningar då elevers vårterminsbetyg årskurs 6 använts likt vårterminsbetyget årskurs 9 för att mäta behörighet till gymnasiet. Vid en jämförelse av

elevresultaten i årskurs 6 med resultaten i årskurs 9 ser vi att de tidigare har sjunkit något varje år men att utvecklingen var positiv för vårterminen 2022.

Analysen visar visserligen att skillnaderna är relativt små, men förändringen för denna elevgrupp tyder på att insatser under högstadiet kan göra skillnad för gymnasiebehörigheten. Det är därför av fortsatt vikt att framförallt göra tidiga insatser för att höja behörighetsgraden till årskurs 6, men även att fortsatt arbeta målmedvetet för att förbättra behörigheten under högstadiet.

Meritvärde

För både pojkar och flickor ökade meritvärdet från år 2017-2021 (diagram 7). År 2017 låg meritvärdet för båda könen på 218 och motsvarande siffra år 2021 var 235. Det minskade dock något under 2022 till 228, på liknande vis som gymnasiebehörigheten. Det finns över tid en skillnad mellan pojkars och flickor meritvärden, där flickorna under flera år haft högre meritvärde än pojkarna. År 2022 var skillnaden 32 poäng. Meritvärdet har höjts väsentligt för såväl pojkar som flickor över tid.

Diagram 7. Meritvärde årskurs 9, år 2017-2022 efter kön.

Utvecklingen är betydelsefull utifrån perspektivet i denna rapport då meritvärdet är den viktigaste indikatorn på att fullfölja sin gymnasieutbildning. Detta visar både nationell statistik och lokal statistik för Linköping, vilket diskuteras längre fram i rapporten under rubriken "Gymnasievalets betydelse för elevernas måluppfyllelse".

En jämförelse av elevers genomsnittliga betygspoäng per ämne i årskurs 6 och 9 visar att ämnena svenska som andraspråk, matematik och naturorienterande ämnen har lägre värden än övriga ämnen. Detta oberoende av elevgrupp och undervisande lärare. Ämnet svenska har högre betygspoäng i årskurs 9 än i årskurs 6. Engelskämnet återfinns i både årskurs 6 och årskurs 9 bland de ämnen där eleverna når höga betygspoäng.

Vad saknas för gymnasiebehörighet?

I tabell 2 finns en sammanställning över vilka ämnen eleverna inte klarat för att nå gymnasiebehörighet. Matematiken återfinns bland de ämnen med lägsta antal betygspoäng i både årskurs 6 och årskurs 9, en trend som funnits över tid. Matematik är den främsta orsaken till att elever inte når gymnasiebehörighet, även det en trend över tid. Som orsak eller del av orsak till att eleverna inte når en gymnasiebehörighet återfanns matematiken i 183 fall av 229 (det vill säga i 80 procent av fallen) vårterminen 2022. Ett viktigt område som identifierats i det systematiska kvalitetsarbetet är att framförallt säkerställa att skolorna arbetar med att befästa de grundläggande matematiska kunskaperna. Ett sådant område är den grundläggande taluppfattningen som elever möter under de första åren i skolan. Utan dessa kunskaper får elever svårt att klara matematiken.

	Antal elever totalt åk 9	Antal obehöriga elever till Yrkesprogram	MA	EN	SV/SVA	MA och EN	MA och SV/SVA	EN och SV/SVA	MA, EN och SV/SVA	5 övriga ämnen
Vt18	1 245	231	60	21	17	10	21	21	77	4
Vt19	1 286	256	82	11	8	16	27	16	89	7
Vt20	1 318	225	53	20	12	18	18	14	88	2
Vt21	1 382	212	54	21	11	12	14	21	75	4
Vt22	1 364	229	59	13	15	10	33	11	81	7

	Flest elever har missat detta
	Näst flest elever har missat detta
	Tredje flest har missat detta

Tabell 2. Ämnen elever inte klarat för att nå gymnasiebehörighet, vt 18-22.

Svenska återfinns bland de ämnen med högst betygspoäng, framförallt i årskurs 9. Svenska som andraspråk (sva) är däremot ett av de ämnen med lägst betygspoäng i både årskurs 6 och årskurs 9. I orsak till missad gymnasiebehörighet är statistiken för svenska och sva sammanslagen. I 140 av fallen då eleverna inte nått gymnasiebehörighet är svenska alternativt svenska som andraspråk orsak eller del av orsak vårterminen 2022. Verksamhetsuppföljningar visar att undervisningen i svenska som andraspråk behöver vidareutvecklas för möta elevernas behov.

Engelska återfinns i både årskurs 6 och årskurs 9 bland de ämnen där eleverna når höga betygspoäng. Samtidigt är engelskan orsak eller del av orsak till att elever inte nått gymnasiebehörighet för 115 elever. En utmaning är därför att hantera komplexiteten i undervisningen med en elevgrupp med många höga betyg och goda

kunskaper, samtidigt som några elever i elevgruppen har så pass begränsade kunskaper att de inte når godkänt. I ämnet engelska behöver undervisningen på ett bättre sätt möta bredden av elevernas förkunskaper i syfte att fler elever ska utvecklas och nå målen för undervisningen.

Den största gruppen bland de obehöriga eleverna i tabell 2 är gruppen som varken nått kunskapskraven i matematik, engelska eller svenska/svenska som andraspråk. Av verksamhetsuppföljningar framgår att detta i många fall handlar om elever som saknar skyddsfaktorer och som skulle behöva ha ett mer omfattande stöd, ofta i både skolan, i hemmet men också av andra samhällsaktörer. Det finns därför ett tydligt behov av förstärkt samverkan med aktörer som region och socialtjänst. Elevernas problematik är ofta mångfacetterad och skolans särskilda stöd behöver kompletteras med insatser riktade mot andra delar av elevens liv. Eleverna i den här gruppen har ofta också relativt hög frånvaro.

Närvaro

Andelen elever som har hög frånvaro har de sista tre åren ökat markant, vilket framgår av diagram 8 och 9. Till läsåret 2021/22 har andelen elever med en frånvaro över 15 procent stigit. För årskurs F-6 låg denna sammantaget på 20 procent och för årskurs 7-9 var motsvarande siffra 31 procent. Detta motsvarar cirka 1 900 elever för årskurs F-6 och 1 260 elever för årskurs 7-9.

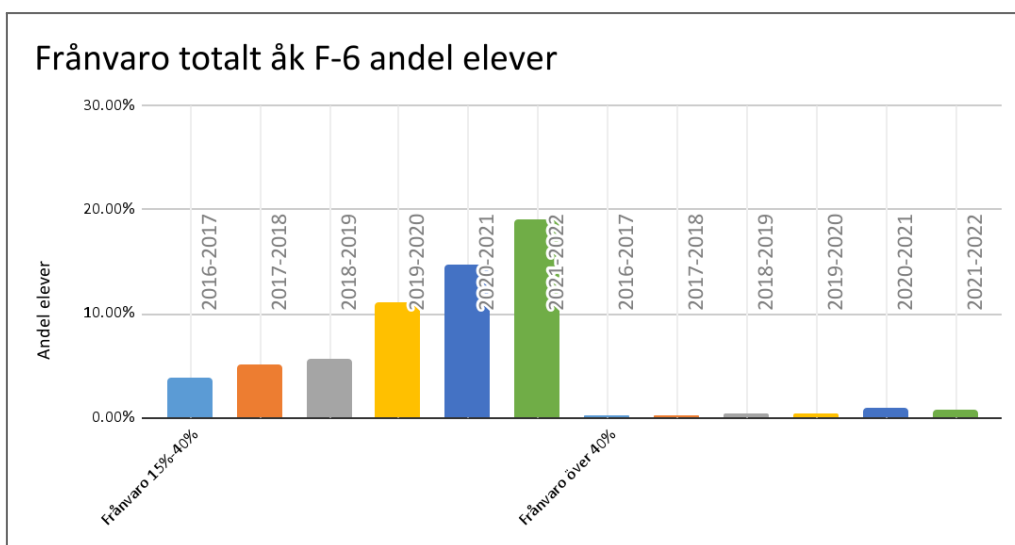

Diagram 8. Andel frånvaro läsåret 2016/17 - 2021/22, årskurs F-6.

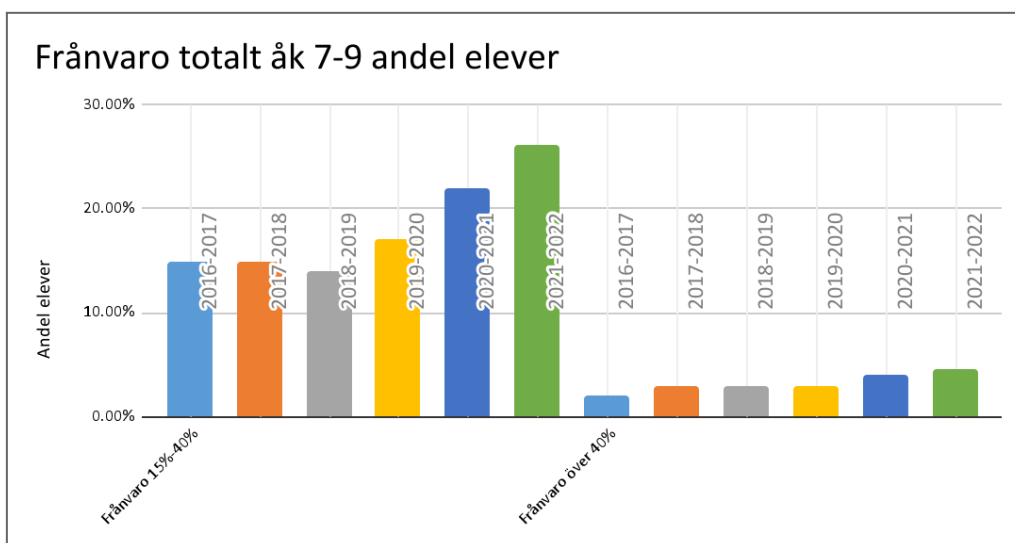

Diagram 9. Andel frånvaro läsåret 2016/17 - 2021/22, årskurs 7-9.

Ökningen i elevfrånvaro mellan läsåret 2018/19 och 2019/20 kan förklaras med Coronapandemins utbrott våren 2020, diagrammen visar frånvaro för ett helt läsår. Frånvaron ökade under läsåren 2020/21 och 2021/22. Pandemin drabbade skolorna under hela de två sista åren men under våren 2022 fanns mycket hårda restriktioner vilket kan förklara ökningen från tidigare läsår.

Närvarostatistik från läsåret 2020/21 visar att 43 av 58 elever med högre frånvaro än 40 procent inte blev gymnasiebehöriga i årskurs 9. Forskning har visat att skolnärvaro har samband med skolresultat, trivsel och mående.⁷ Av verksamhetsuppföljningar framgår att fler elever sannolikt skulle kunna nå gymnasiebehörighet om de i större utsträckning tog del av undervisningen.

Linköpings gymnasieskolor

De kommunala och fristående gymnasieskolorna i Linköping är en del av hela regionens gymnasiemarknad. Som en av de största städerna i regionen attraherar Linköping många elever från de omkringliggande kommunerna. I kommunen finns det ett flertal skolor som erbjuder samma gymnasieprogram vilket medför att eleverna kan välja mellan olika alternativa skolor, både kommunala och fristående.

I Linköpings kommun finns idag sex kommunala skolor, en skola med regional huvudman samt tolv fristående gymnasieskolor. De kommunala gymnasieskolorna erbjuder inför läsåret 2022/23 16 nationella program med 33 inriktningar. Förutom de nationella programmen erbjuds en riksrekryterande utbildning, flygteknik samt International Baccalaureate som är en internationell utbildning. Det finns även två kommunala gymnasiesärskolor, samt en gymnasiesärskola anordnad av regionen i Linköping. Inom den kommunala gymnasiesärskolan var 121 elever inskrivna höstterminen 2022.

⁷ Saknad! Uppmärksamma elevers frånvaro och agera (2016). (SOU 2016:94). Stockholm: Elanders Sverige AB.

Under läsåret 2022/23 är det totalt 5 432 elever i gymnasieskolorna, av dessa befinner sig 4 651 elever på de kommunala skolorna.⁸ Andelen hemkommunselever på de kommunala gymnasieskolorna är 72 procent, övriga 28 procent är inpendlande elever, de flesta från regionen. Totalt kommer endast 50 procent av eleverna på de kommunala gymnasieskolorna från de kommunala grundskolorna, vilket behöver beaktas i läsningen av rapporten.

I diagram 10 ser vi att en större andel av eleverna som väljer ett yrkesprogram får sin utbildning hos en fristående utförare och motsatt förhållande gäller på de högskoleförberedande programmen.

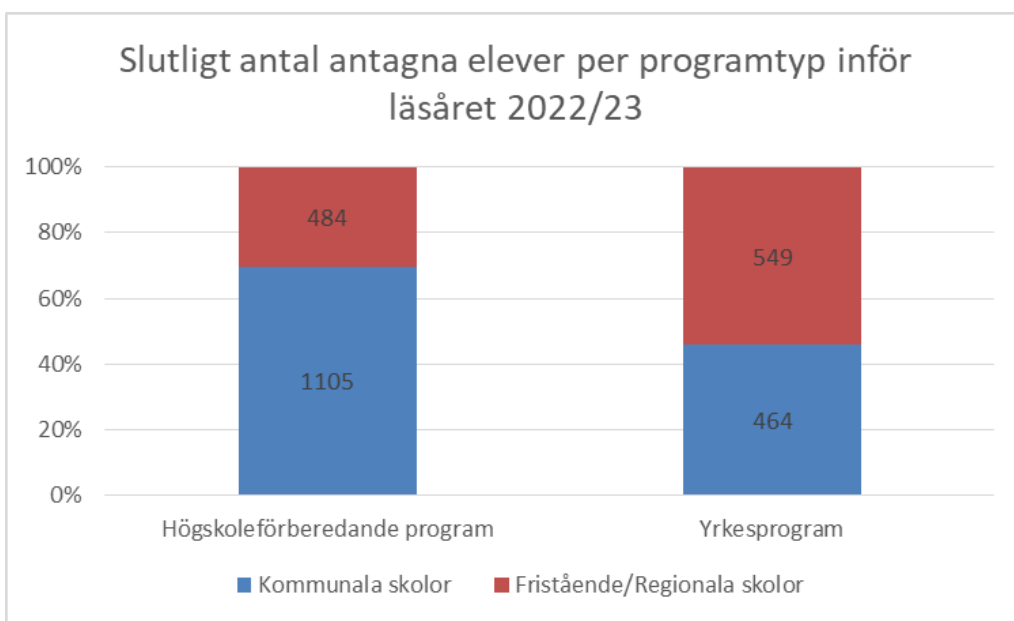

Diagram 10. Slutligt antal antagna elever per programtyp inför läsåret 2022/23

Av det totala elevantalet inom Linköpings kommunala gymnasieskolor går cirka 12 procent av eleverna på ett introduktionsprogram.

Introduktionsprogrammen i gymnasieskolan

Gymnasieskolans introduktionsprogram riktar sig till de elever som inte är behöriga till ett nationellt program. Introduktionsprogrammen ska ge obehöriga elever möjlighet att komma in på ett nationellt program, eller leda till arbete. Det finns fyra introduktionsprogram.

Individuellt alternativ (IMA) riktar sig till de elever som inte nått behörighet till yrkesprogram och som har stora kunskapsbrister och låg motivation eller till de som vill ha en mer allmänt inriktad utbildning inom introduktionsprogram. Utbildningen syftar till att eleven ska gå vidare till yrkesintroduktion, annan fortsatt utbildning eller arbetsmarknaden. Nationellt är IMA det största introduktionsprogrammet. I Linköping är det tredje största.

⁸ Enligt elevuppföljning 2022-10-15.

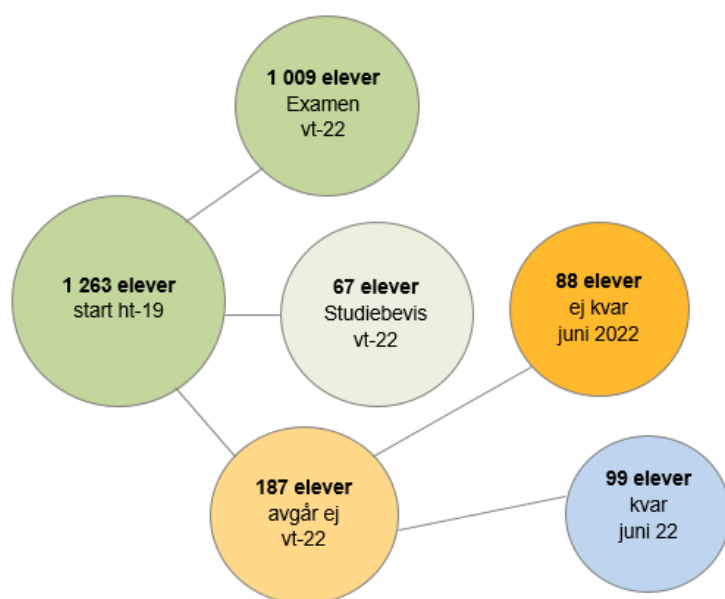
Språkintröduktion (IMS) är till för nyanlända ungdomar, de som gått mindre än fyra år i svensk skola, och ännu inte nått godkänt i svenska som andraspråk från grundskolan. Utbildningen har fokus på det svenska språket för att eleven ska kunna gå vidare till något annat program i gymnasieskolan, eller till annan utbildning. Språkintröduktion är det näst största intröduktionsprogrammet Linköping.

Programinriktat val (IMV) riktar sig till de elever som är nära behörighet till ett nationellt program. Programmet ska erbjuda utbildning som är inriktad mot ett specifikt nationellt program och målet är att eleverna så snart som möjligt ska kunna antas till programmet, som kan vara både ett yrkes- eller ett högskoleförberedande program. Programinriktat val är för tillfället det största intröduktionsprogrammet i Linköpings kommun.

Yrkesintröduktion (IMY) riktar sig till elever som saknar behörighet till yrkesprogram. Utbildningen är yrkesinriktad och syftar till att eleven antingen ska kunna söka till ett yrkesprogram eller få ett arbete. Utbildningen ska innehålla praktik eller arbetsplatsförlagt lärande och kan innehålla både ämnen från grundskolan och kurser från nationella program i gymnasieskolan. Även kurser från yrkespaket kan ingå i elevens studieplan inom IMY.

Genomströmning inom gymnasieskolan

Det finns olika sätt att mäta genomströmningen inom gymnasieskolan. I figur 3 visualiseras vägen genom gymnasiet för de elever som påbörjade ett nationellt gymnasieprogram på en kommunal gymnasieskola 2019. Den 15 september 2019 hade 1 263 behöriga elever påbörjat utbildning på en av de kommunala gymnasieskolorna. De allra flesta elever fullföljer sin utbildning och erhåller antingen ett studiebevis eller en gymnasieexamen (1 076 elever) efter tre år. 187 eller cirka 15 procent av nybörjareleverna genomgår emellertid inte gymnasieskolan enligt plan utan kan istället under utbildningen gjort programbyten, skolbyten eller flyttat från Linköping.

Figur 3. Genomströmning för elever med start ht-19 på nationellt gymnasieprogram.

En förhållandevis stor andel av dessa elever (99 stycken) är fortsatt kvar på någon av de kommunala gymnasieskolorna i samband med läsårsslut tre år senare. För att dessa elever ska ges förutsättningar att kunna nå en gymnasieexamen är det viktigt att skolorna på ett tydligt sätt arbetar för att erbjuda dessa elever förlängd undervisning, men även att hemkommunen till dessa elever ställer sig positiv till att ersätta skolan för detta.

Genomströmningen inom gymnasieskolan brukar även mätas genom att följa upp hur många av nybörjarna i gymnasiet som tre år senare avgår från gymnasieskolan med examen. Måttet innefattar även obehöriga elever på introduktionsprogram och är i hög utsträckning beroende av lokala förutsättningar vilket gör det svåranalyserat.

Linköpings kommunala gymnasieskolor är attraktiva i gymnasievalet där genomsnittligt meritvärde från grundskolan ofta är högre på kommunala skolor jämfört med fristående gymnasieskolor. Måttet genomströmning påverkas även av programutbudet på kommunala skolor samt elevernas sökmönster. En högre andel obehöriga elever på något av gymnasieskolans introduktionsprogram påverkar naturligt detta nyckeltal negativt då dessa elever sannolikt inte erhåller en gymnasieexamen inom endast tre år.

I Kolada, en databas för jämförelser av nyckeltal i kommuner, presenteras årligen statistik för genomströmning i gymnasieskolan vilken presenteras i diagram 11.⁹

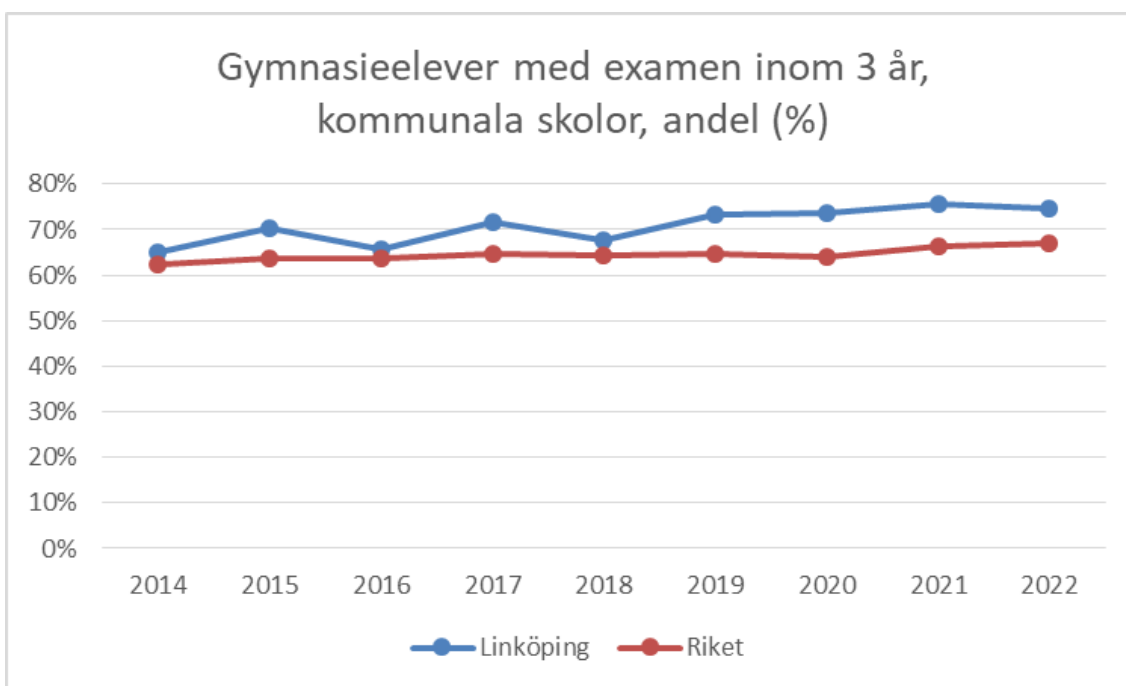

Diagram 11. Gymnasieelever med examen inom 3 år, kommunala skolor, andel (%).

2022 nådde 74,7 % av eleverna inom den kommunala gymnasieskolan gymnasieexamen inom tre år (samtliga elever som påbörjade utbildningen tre år tidigare), vilket innebär en minskning från 2021 då andelen var 75,1%. Denna årskull

⁹ Kolada, (ID N17451) avser antal elever som började på gymnasium i kommunal regi i kommunen för tre år sedan med examen inom tre år, inkl. IM dividerat med antal elever som började på gymnasium i kommunal regi i kommunen för tre år sedan, inkl. IM. Elever som vid utbildningens början saknar svenskt personnummer (t ex nyanlända elever som ännu inte blivit folkbokförda) ingår ej. Från och med år 2021 exkluderas IB elever.

har varit mest påverkade av pandemin och haft längre perioder av fjärr- och distansundervisning. Uppföljningar under denna årskulls gymnasietid har visat ett befarat sämre resultat gällande genomströmning och olika åtgärder har därför vidtagits under pandemin.

Ett annat mått är andelen av avgångseleverna som når en gymnasieexamen. Examensgraden för avgångseleverna 2022 var 93%, vilket var det högsta värdet på tre år.

Vägen genom gymnasieskolan är för många elever inte en rak väg som klaras av på tre år. Elevernas väg genom gymnasieskolan kan för många ta flera olika vändningar såsom skolbyten, programbyten, flytt från Linköping såväl som förlängd undervisning och genomförande av ett fjärde gymnasieår för att klara det som krävs för att nå en gymnasieexamen.

Elever som påbörjat sina gymnasiestudier på ett introduktionsprogram behöver ofta längre tid för att nå en gymnasieexamen eller studiebevis. Diagram 12 visar hur stor andel av elever på introduktionsprogram (IM) som når det målet inom 4 år, i Linköping och Sverige de tre senaste åren.¹⁰

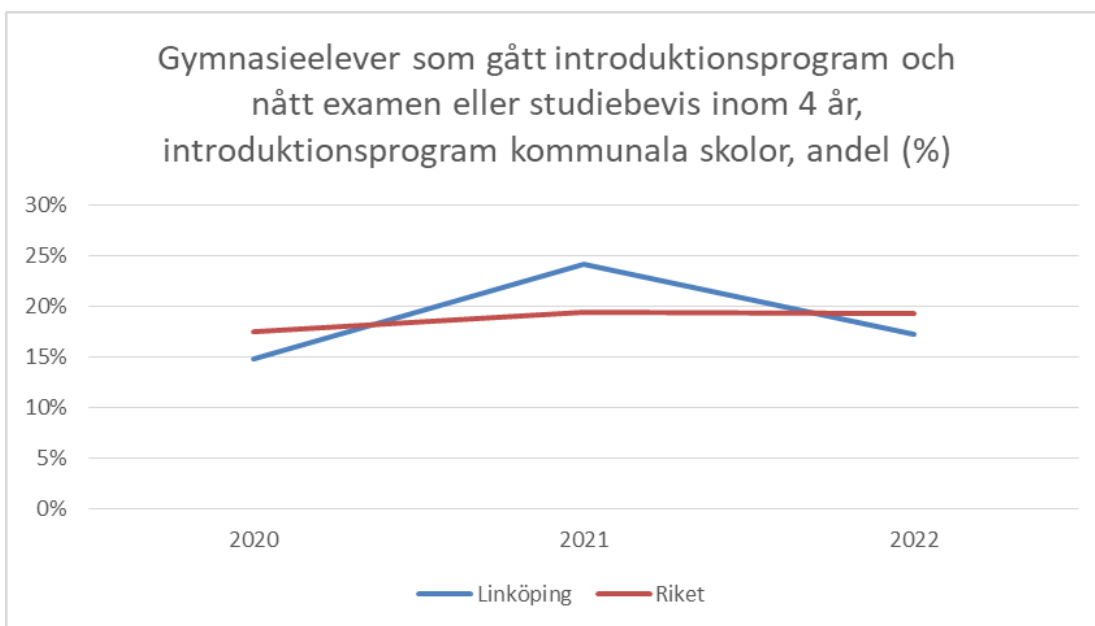

Diagram 12. Gymnasieelever som gått introduktionsprogram och nått examen eller studiebevis inom 4 år, introduktionsprogram kommunala skolor, andel (%)

¹⁰ Kolada, (ID N17554) avser antal elever som började på introduktionsprogram på gymnasium i kommunal regi i kommunen för fyra år sedan med examen eller studiebevis inom tre år dividerat med antal elever som började på introduktionsprogram på gymnasium i kommunal regi i kommunen för fyra år sedan. Elever som vid utbildningens början saknar svenskt personnummer (t ex nyanlända elever som ännu inte blivit folkbokförda) ingår ej. Endast elever med studiebevis om 2 500 poäng redovisas. Från och med år 2021 exkluderas IB elever.

Närvarons betydelse för gymnasieexamen

Närvaron påverkar i hög utsträckning elevernas möjlighet till gymnasieexamen. Diagram 13 visar elevernas frånvaro uppdelat i intervaller kopplat till deras examensgrad.

Den genomsnittliga frånvaron totalt för alla elever inom de kommunala gymnasieskolorna för läsåret 2021/22 var 13 procent. En tydlig gräns där frånvaron börjar påverka som kunnat identifierats under flera års uppföljningar är frånvaro högre än 20 procent. I takt med ökad frånvaro sjunker examensgraden.

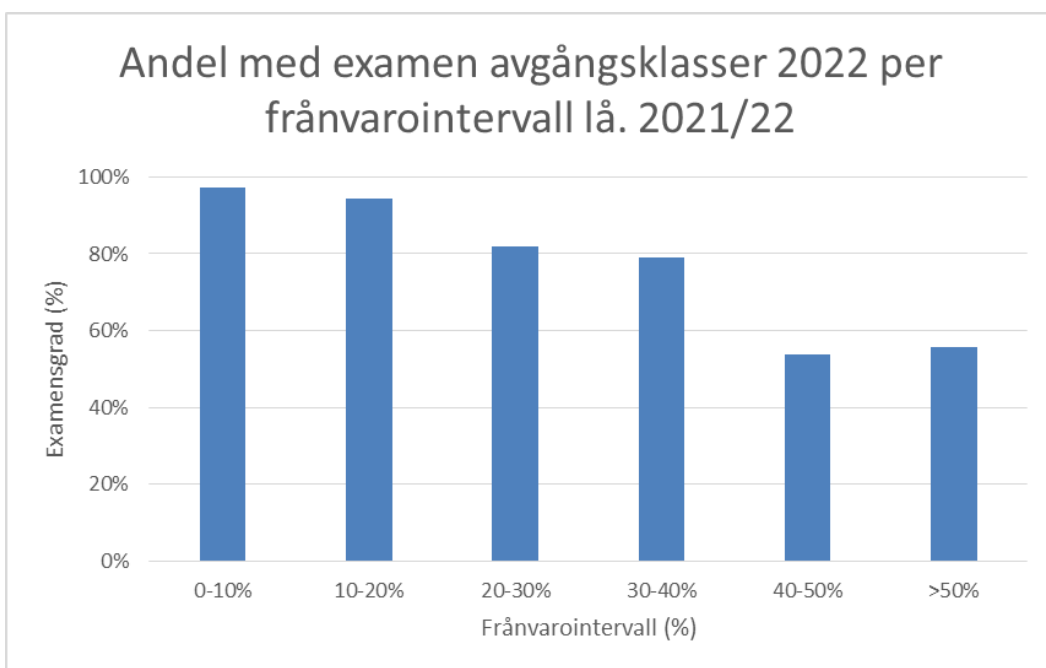

Diagram 13. Andelen elever med examen 2022 per frånvarointervall.

Av diagram 14 framgår hur frånvaron är fördelad per programtyp (högskoleförberedande-, yrkes- och introduktionsprogram). Den totala frånvaron är högre inom yrkesprogram än högskoleförberedande program, dock finns skillnader mellan olika program, årskurser och kön. Introduktionsprogrammen är den programtyp som har den högsta frånvaron totalt och dessa program har en betydligt högre frånvaro än de nationella programmen.

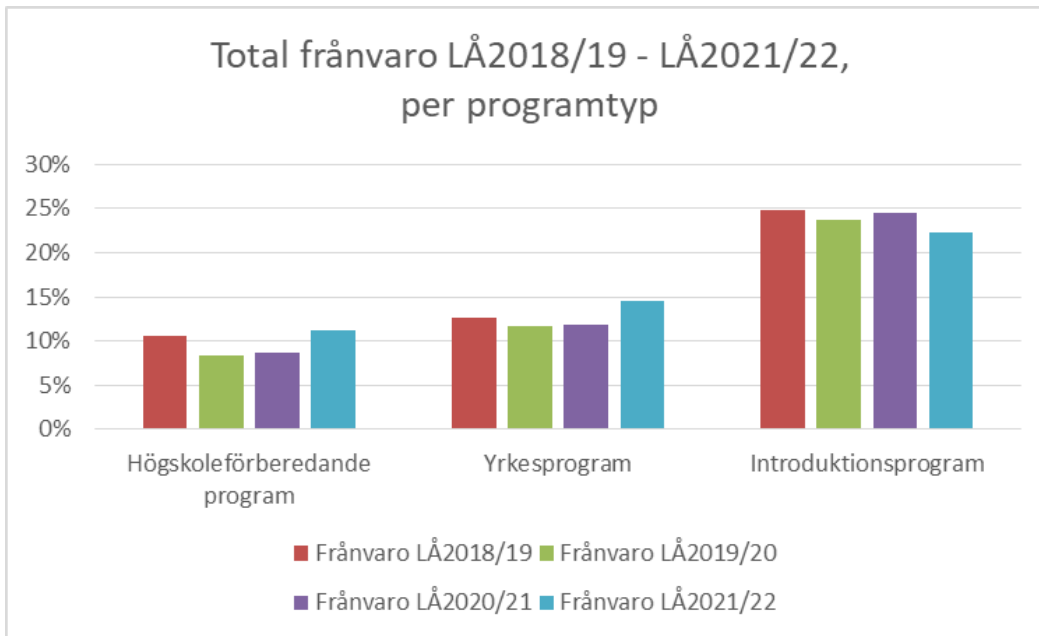

Diagram 14. Total frånvaro läsår 2018/19 - 2021/22 per programtyp.

Vad saknas för gymnasieexamen?

Kraven för en gymnasieexamen varierar beroende på om eleven går ett yrkesprogram eller ett högskoleförberedande program.

För att få en gymnasieexamen från ett högskoleförberedande program krävs:

- Minst 2 250 godkända gymnasiepoäng, från en utbildning som omfattar 2 500 gymnasiepoäng
- Godkända betyg i kurserna Svenska 1, 2 och 3 eller Svenska som andraspråk 1, 2 och 3
- Godkända betyg i Engelska 5 och 6
- Godkänt betyg i Matematik 1
- Godkänt Gymnasiearbete

För att få en gymnasieexamen från ett yrkesprogram krävs:

- Minst 2 250 godkända gymnasiepoäng, från en utbildning som omfattar 2 500 gymnasiepoäng
- Godkänt i minst 400 poäng av de programgemensamma ämnena (PGÄ)
- Godkänt betyg i Svenska 1
- Godkänt betyg i Engelska 5
- Godkänt betyg i Matematik 1
- Godkänt Gymnasiearbete

För de elever som avgick från gymnasieskolan utan examen 2022 utgör den vanligaste anledningen ett allt för högt antal F- betyg, ibland i kombination med att andra krav inte heller nåtts. Att eleverna inte nått upp till 2 250 godkända poäng är en avgörande faktor till att de inte når examen inom både yrkes- och högskoleförberedande program. Det finns skillnader mellan programtyperna. För yrkesprogram är ej godkänt betyg i matematik 1 den vanligaste anledningen till att examen inte nås. För högskoleförberedande program är den vanligaste orsaken att 2 250 godkända poäng inte nåtts, därefter att de saknar betyg i gymnasiearbetet eller svenska.

Gymnasievalets betydelse för elevernas måluppfyllelse

Skolverkets studie som presenteras i Grundskolebetygens betydelse för resultaten i gymnasieskolan¹¹ visar hur elevernas slutbetyg från grundskolan påverkar resultaten i gymnasieskolan. Av de faktorer som spelar störst roll för sannolikheten att nå gymnasieexamen står en ut; elevernas meritvärden från årskurs 9 (vilket i sin tur i hög utsträckning korrelerar med socioekonomiska faktorer).

Studien jämför elevernas meritvärde från grundskolan med hur stor andel av eleverna som tagit examen i gymnasieskolan efter tre år. Analysen visar att examensfrekvensen i princip alltid är högre för elever på yrkesprogram jämfört med ett högskoleförberedande program. Störst skillnad i examensfrekvens mellan de båda programtyperna återfinns bland elever med låga meritvärden från grundskolan.

Analysgruppen i projektet har tagit fram liknande siffror för elever som antagits till Linköpings kommunala gymnasieskolor under 2014-2019 och som avslutat sina studier på en kommunal gymnasieskola senast 2021. Totalt är det 3 742 elever som har varit möjliga att följa. Eleverna har utifrån sitt meritvärde från grundskolan delats in i fem nivåer. Där F-E är meritvärde mellan 0-170, E-D 170-212,5, C-D 212,5-255, B-A 255-297,5 och A-B 297,5-340. De nationella programmen har även delats in i fyra programtyper:

HFP1: Ekonomiprogrammet, Estetiska programmet, Humanistiska programmet och samhällsvetenskapliga programmet. (Totalt 1 411 elever)

HFP2: Naturvetenskapsprogrammet och Teknikprogrammet. (Totalt 1 413 elever)

YP1: EI- och energiprogrammet, Fordon- och transportprogrammet, Industritekniska programmet, Bygg- och anläggningsprogrammet, VVS- och fastighetsprogrammet, Flygteknikerutbildningen. (Totalt 471 elever)

YP2: Barn- och fritidsprogrammet, Handel- och administrationsprogrammet, Hantverksprogrammet, Restaurang- och livsmedelsprogrammet samt Vård- och omsorgsprogrammet. (Totalt 447 elever)

Diagram 15 visar examensfrekvensen inom meritvärdeskategori E-D för elever som antagits till en kommunal gymnasieskola i Linköping under åren 2014-2019 och avslutat sina studier senast år 2021.

¹¹ Grundskolebetygens betydelse för resultaten i gymnasieskolan (2022). Skolverket: Rapport 2022:3. Stockholm.

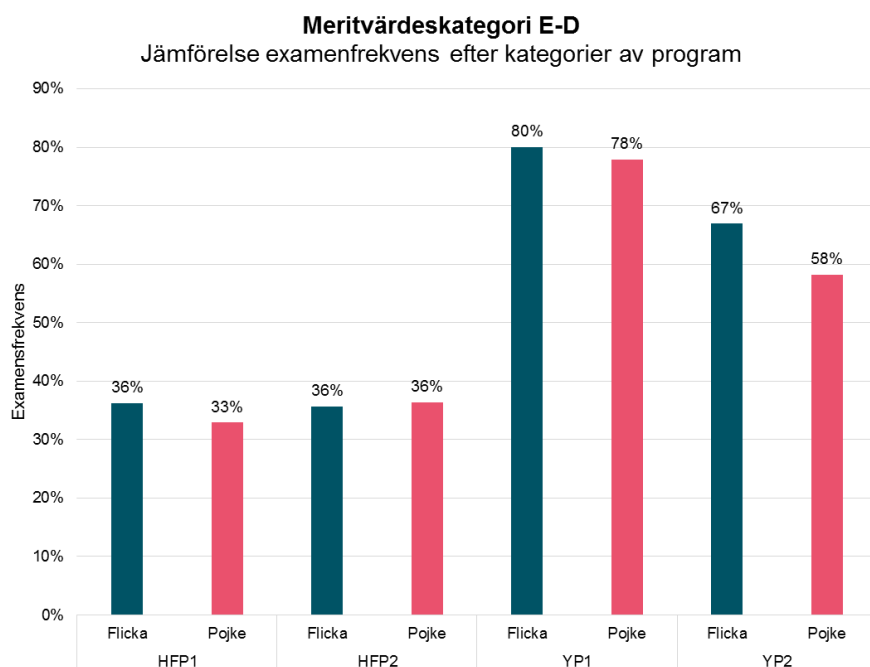

Diagram 15. Meritvärdeskategori E-D, Jämförelse examenfrekvens efter kategori av program.

Av diagrammet framgår att cirka 35 procent av eleverna når en gymnasieexamen på de högskoleförberedande programmen jämfört med cirka 70 procent på yrkesprogrammen i samma meritvärdesgrupp. Totalt rör det sig om 599 elever, varav 210 har läst ett högskoleförberedande program.¹²

I meritvärdeskategorierna F-E finns 253 elever och av dessa har endast 31 läst ett högskoleförberedande program. Sammantaget rör det sig således om 241 elever i de lägre meritvärdeskategorierna som läst högskoleförberedande program i de kommunala gymnasieskolorna under perioden.

En slutsats av de analyser som gjorts är att elevernas gymnasieval i hög utsträckning spelar roll för hur väl de lyckas i gymnasieskolan. Om en högre andel elever med lägre meritvärden valde ett yrkesprogram skulle sannolikt fler elever nå en gymnasieexamen.

Uppföljning av introduktionsprogram

I Linköpings kommun börjar cirka 15 procent av alla nybörjarelever i gymnasiet på ett introduktionsprogram. Det har legat på samma nivå antagningsåren 2020/21- 2022/23, vilket är en något högre nivå än nationellt där cirka 12 procent de senaste två åren (2020/21 och 2021/22) antagits till ett introduktionsprogram.

Det totala antalet elever på introduktionsprogram i Linköping på kommunala och fristående skolor har de senaste tre åren varit relativt konstant, vilket framgår av diagram 16.

¹² Elevantal i respektive kategori: HFP1, 143 st, HFP2, 67 st, YP1, 209 st, YP2, 180 st.

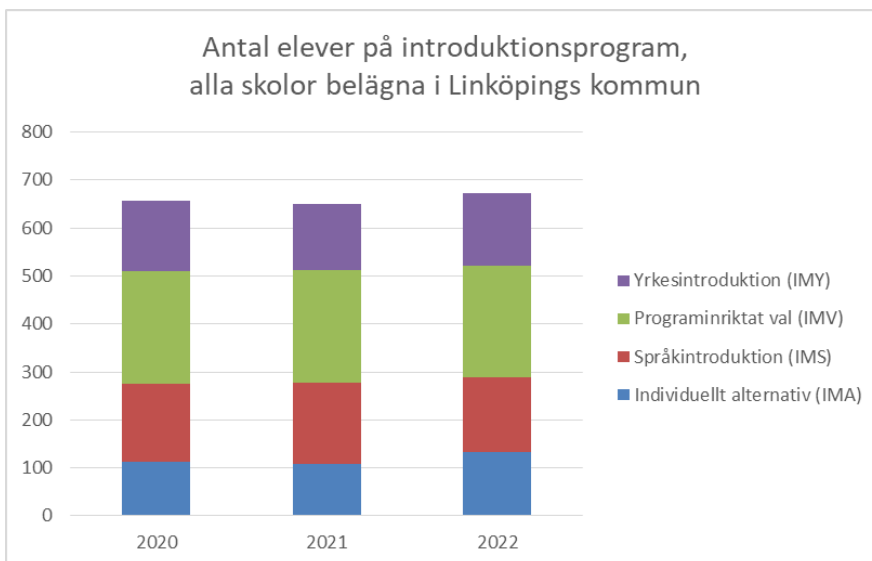

Diagram 16. Antal elever på introduktionsprogram de tre senaste läsåren.

Antalet elever på olika introduktionsprogram har varierat över längre tid, men de tre senaste åren har förändringarna inte varit så stora. De kommunala skolornas andel av de elever som går ett introduktionsprogram har dock ökat de tre senaste läsåren. Vid en jämförelse i Skolverkets jämförelsedatabas av antal elever inom olika introduktionsprogram i Sverige ser vi att Linköping just nu har färre elever än riksgenomsnittet på individuellt alternativ och fler på programinriktat val. Antalet elever på språkintröduktion har minskat både i Linköping och riket senaste läsåren. Skolverkets jämförelsedatabas visar också att andelen elever på ett introduktionsprogram som nått behörighet och byter till ett nationellt program kommande läsår har varierat mellan åren 2019- 2021, både för folkbokförda Linköpingselever och i riket totalt (diagram 17).

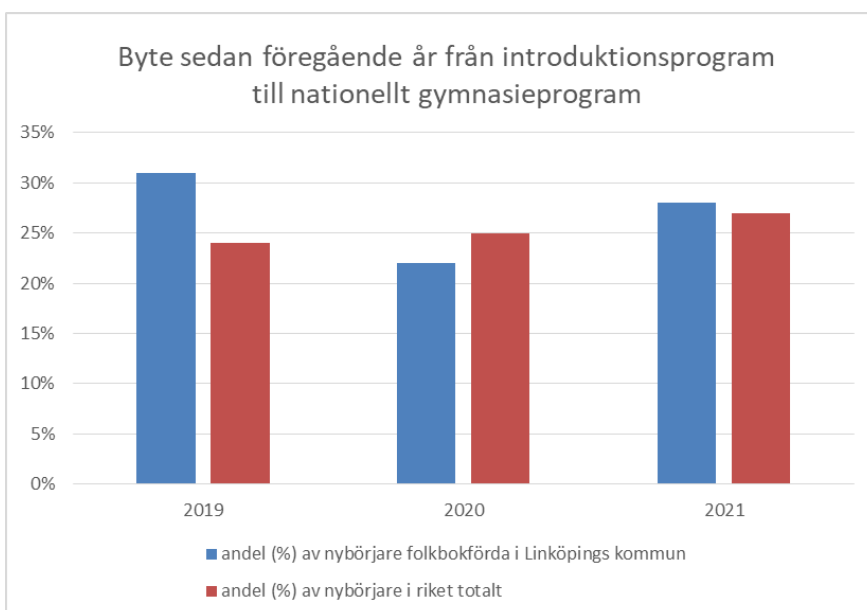

Diagram 17. Byte sedan föregående år från introduktionsprogram till nationellt gymnasieprogram.

Av de elever som avslutade sina gymnasiestudier i en kommunal skola i Linköpings kommun vårterminen 2019 hade 264 (av totalt 3 682) elever någon gång gått på ett introduktionsprogram. Av dessa elever hade 73 elever (28 procent) tagit en gymnasieexamen från ett nationellt program, 59 elever (22 procent) hade avgått med studiebevis och 132 elever (50 procent) avgick från ett introduktionsprogram.

I det systematiska kvalitetsarbetet tas statistik för introduktionsprogrammen fram och analyseras. Ett område som är svårt men centralt att följa upp är i vilken utsträckning eleverna inom introduktionsprogram når målen och fullföljer sin utbildning. Att följa nybörjarelever på ett introduktionsprogram är en utmaning då många elever rör sig mellan olika huvudmän, program och skolor. Det pågår just nu ett utvecklingsarbete för att på huvudmannanivå på ett mer systematiskt sätt kunna följa upp elevernas måluppfyllelse utifrån elevernas målsättningar i de individuella studieplanerna.

Nationell statistik visar att om elever på introduktionsprogram jämförs med andra jämnåriga ungdomar har de en svagare ställning på arbetsmarknaden och färre av dem studerar i högskolan. Däremot bedriver en större andel av de som gått introduktionsprogram övriga studier, t.ex. inom folkhögskola och komvux. Andelen där uppgift om studier eller arbete saknas är betydligt högre bland ungdomar som lämnat gymnasieskolan från ett introduktionsprogram jämfört med sina jämnåriga.¹³

Kommunala aktivitetsansvaret

Kommunen har enligt skollagen (29 kapitlet 9 §) ett aktivitetsansvar som innebär att ta kontakt med de ungdomar som väljer att inte gå i gymnasieskolan och erbjuda dem lämpliga åtgärder. Det kommunala aktivitetsansvaret (KAA) ska förhindra att ungdomar hamnar i ett utanförskap. KAA i Linköping stödjer ungdomar som är 16-20 år och har avslutat grundskolan men inte fortsatt i gymnasieskolan eller har gymnasieexamen.

Exempel på insatser är kartläggningssamtal, motiverande/vägledande samtal i första hand mot utbildning, studiebesök, stöd i kontakt med andra myndigheter/vårdgivare och praktik. Ett annat exempel på insats är att Linköpings kommun betalar utbildningsplatsen (för elever under 18 år) när de läser allmän kurs på folkhögskola. KAA kan även hjälpa ungdomar under 20 år att söka dispens till komvuxstudier om det med hänsyn till den sökandes personliga förhållanden finns särskilda skäl.

Dokumentation sker i Östergötlands elevdatabas där ungdomar som är mellan 16-20 år och har avslutat grundskolan, men inte fortsatt i gymnasieskolan eller har gymnasieexamen, registreras fortlöpande. I november 2022 har 684 ungdomar varit inskrivna i elevdatabasen, varav 330 kvinnor och 354 män. Alla ungdomar följs upp i någon form.

¹³ SOU 2022:34, I mål- vägar vidare för att fler unga ska nå målen med sin gymnasieutbildning, s. 88

Insatser för att fler ska nå fullföljd utbildning

I denna del av rapporten diskuteras och föreslås insatser för att fler elever ska nå en fullföljd utbildning. Det är rektorer från årskurs 7-9 och introduktionsprogram på gymnasiet som deltagit i utvecklingsprogrammet vilket återspeglas i de insatser som presenteras i rapporten. En vägledande princip har varit att knyta förslagen till andra redan pågående insatser för att samla kraft i utvecklingsarbetet.

Utveckla undervisning och arbetssätt

Det är ett långsiktigt arbete att få fler elever att lyckas fullfölja utbildningen. Inom grundskolan pågår sedan 2018 en för skolorna gemensam utvecklingsprocess i det systematiska kvalitetsarbetet kallad Skolutveckling från mitten (SFM). Huvudfokus för processen är att fler elever ska bli behöriga till gymnasiet. SFM-processen bedrivs även inom förskolan sedan 2019. Arbetssättet också har nyligen introducerats inom gymnasieskolan. Ett gemensamt arbetssätt avser att stärka samverkan mellan avdelningarna förskola, grundskola och gymnasium och vidareutveckla det förvaltningsövergripande systematiska kvalitetsarbetet med fokus på elevens framsteg genom utbildningen.

SFM bygger på en strukturerad process där ledningsgrupper på grundskolor och förskolor möts under ledning av verksamhetsområdeschef. Ledningsgrupperna som befinner sig i mitten av kvalitetskedjan, mellan klassrumsnivå och huvudmannanivå, delas in i grupper och delger varandra analyser, strategier och följer effekter. Genom resultatdialoger följs och analyseras elevernas utveckling. Processen inriktas mot att utveckla arbetssätt för att fler elever ska nå en fullföljd utbildning. Detta ligger i linje med slutsatser från forskning om skolutveckling som betonar långsiktighet, helhetsperspektiv och att sätta utvecklingen av undervisningen i centrum.¹⁴

Kartläggningarna som gjorts inom utvecklingsprogrammet visar att det systematiska kvalitetsarbetet i grunden fungerar väl. Förbättringar har också uppnåtts över tid vad gäller elevers behörighet till gymnasiet och meritvärden. Analyserna inom programmet visar även att det är avgörande med tidiga insatser för att fler elever ska fullfölja utbildningen. En väsentlig andel av eleverna som inte når målen i bedömningsstöden i årskurs 1 har senare svårt att nå godkända betyg i årskurs 6 eller klara nationella prov.

Elevernas kunskapsutveckling ska följas och främjas systematiskt redan i förskoleklass och lågstadiet. I och med garantin för tidiga insatser har den specialpedagogiska kompetensen fått en allt mer operativ roll i förskoleklassen. Förskoleklassen centrala arbete har uppmärksamats under kommungemensamma fokusdagar. Betydelsen av analysen av kartläggningsmaterialet Hitta i förskoleklass har lyfts och följts upp på verksamhetsuppföljningar.

Särskilda bedömningar av elevens kunskapsutveckling i samråd med specialpedagogisk kompetens i förskoleklass och lågstadiet behöver uppmärksammas ytterligare, så att stödinsatser i svenska, svenska som andraspråk och matematik sätts

¹⁴ Framgångsfaktorer för skolans utveckling (2019). SKR.

in tidigt och utformas efter varje elevs behov. Systematiken i uppföljningen av de elever som inte når målen har betydelse för att vidareutveckla och sprida effektiva insatser. Utöver att säkerställa tidiga stödinsatser har ett antal områden identifierats där förbättringar behöver ske för att fler elever ska fullfölja utbildningen.

Matematik

För att fler elever ska nå en fullföljd utbildning är en nyckelfaktor att förbättra resultaten i matematik så att fler elever blir godkända. Underkända betyg i matematik var i fyra av fem fall orsak till eller del av orsak till missad gymnasiebehörighet under våren 2022. I årets SFM-process för årskurs 7-9 finns ett särskilt spår inriktat mot att säkerställa grundläggande kunskaper i matematik så att fler elever når godkända betyg.

Sedan december 2020 har en lektor i matematikdidaktik anställts på förvaltningen som fokuserar på att stödja utvecklingen av undervisningen i ämnet. Observationer visar att undervisningen styrs i för hög grad av i vilken ordning läromedel presenterar innehållet och även vilken mängd av olika moment som finns i läromedlen. Lärarna upplever en stress att hinna med allt vilket leder till att en del av eleverna inte hinner befästa de olika momenten. Det resulterar i att en del av eleverna går vidare med bristfälliga kunskaper i vissa moment. Konsekvensen blir att de får svårigheter att ta till sig av den fortsatta undervisningen eftersom förkunskaperna brister. Undervisningen behöver i större utsträckning utgå från en analys av elevernas förkunskaper där eleverna sedan får riktad undervisning mot de områden som brister.

Ska fler eleverna lyckas i matematiken bör undervisningen med andra ord ta hänsyn till ämnets hierarkiska natur. Det är viktigt att säkerställa att eleverna lär sig den grundläggande taluppfattningen under de första åren i skolan. Den kunskapen är en stark indikator på hur elever lyckas lära sig matematik i grundskolan.¹⁵ Ett exempel på åtgärd som kommer att sättas in med start hösten 2023 är att använda ett observationsmaterial i förskolan för att identifiera 5-åringars taluppfattning. Utifrån detta behöver insatser göras redan i förskolan. Skolverket har tagit fram ett bedömningsstöd för att tidigt kunna identifiera elever som riskerar att få svårigheter med matematikämnet.

För årskurs 7 har ett diagnosmaterial tagits fram för att identifiera elever som riskerar att få svårigheter i matematik på grund av bristande taluppfattning. Elever som har brister i taluppfattningen kan få svårt att ta till sig undervisningen och ges därför riktad stöd för att nå tillräckliga kunskaper. När den ordinarie undervisningen inte räcker till bör insatser sättas in för att stötta eleverna i deras lärande på ett mer systematiskt vis än vad som görs idag.

Svenska som andraspråk

För att fler elever ska nå godkända betyg behöver organisation av och kompetens inom sva-undervisningen förbättras. Inom SFM-processen för årskurs 7-9 finns därför ett spår med denna inriktning. Sedan september 2021 finns en stödfunktion (20 procent)

¹⁵ Östergren, R., & Träff, U. (2013). Early number knowledge and cognitive ability affect early arithmetic ability. *Journal of experimental child psychology*, 115(3), 405–421.

på förvaltningen som bland annat har som uppdrag att kompetensutveckla lärare för att säkerställa att eleverna får en adekvat sva-undervisning i enlighet med gällande styrdokument.

Svenska som andraspråk är behovsprövat och eleven ska bara få undervisning i ämnet så länge hen behöver det. Det krävs därför en genomtänkt organisation av undervisningen. I detta avseende har stödfunktionen träffat rektorerna för att titta på olika modeller för organisation. Rektorer och lärare behöver få mer kunskap om andraspråkselevs förutsättningar att lyckas med sin skolgång. Detta gäller både en kvalitetssäkrad undervisning i sva och att arbeta språkstödande i skolans alla ämnen.

Engelska

Resultaten i engelska uppvisar en stor spridning. Det finns elever med mycket goda kunskaper samtidigt som det i samma grupper kan finnas elever vars förkunskaper ställer läraren inför stora utmaningar. Dessa elever kan ha ett magert ordförråd samt begränsad läs- och skrivförmåga. För att fler elever ska bli godkända i engelska är det därför nödvändigt att säkerställa att organisationen av undervisningen möter denna bredd i elevernas förkunskaper. Inom SFM-processen för årskurs 7-9 finns därför ett spår med denna inriktning där fokus bland annat ligger på att finna strategier för att differentiera undervisningen.

Läsförståelse

Resultaten från nationella proven läsåret 2021/22 för årskurs 6 och 9 indikerade att läsförståelsen för eleverna i kommunen försämrats. Detta är inte en trend sedan tidigare utan något som har uppmärksammats i år både i statistik och vid resultatuppföljningar ute på skolorna. Orsaker till och analys utav detta kommer att diskuteras med rektorer och insatser planeras.

Närvaro

Systematiken behöver vidareutvecklas i närvaroarbetet för att fler elever ska fullfölja utbildningen. All skolpersonal har en central uppgift i att främja skolnärvaro och förebygga och hantera frånvaro. Kvalitetsarbetet visar att skolor som förbättrat systematiken också lyckas minska frånvaron. I första steget behöver krafttag tas för att få tillbaka elevfrånvaron till de nivåer som fanns före pandemin.

Skolornas närvaroarbete följs upp systematiskt var tredje månad och det pågår ett arbete inom SFM-processen för årskurs 7-9 där förbättrad närvaro utgör ett särskilt spår. Samtliga högstadieskolor har sedan starten av höstterminen 2022 ett aktivt närvaroarbete där de förväntas arbeta förebyggande genom att tidigt följa upp, uppmärksamma och utreda problematisk frånvaro då den indikeras.

Utbildningsförvaltningen har tagit fram ett stödmaterial för att utforma det närvarofrämjande arbetet i grundskolan. I materialet finns hänvisning till var skolorna kan få stöd i olika uppgifter som schemaläggning, kränkningar och tillgänglig lärmiljö. Utbildningsförvaltningens arbete med att systematiskt följa upp frånvaron kopplat till måluppfyllelsen kommer att vidareutvecklas.

Skolorna erbjuds också mer riktat stöd, samt fortbildning efter behov för att bättre kunna möta elever med problematisk skolfrånvaro. Skolorna arbetar också åtgärdande med de elever som redan nu har en problematisk skolfrånvaro. Elever med stora stödbehov har ofta en hög frånvaro som byggts upp under en längre tid. En framgångsfaktor är att bryta negativa spiraler tidigt. Frånvaron har ofta olika förklaringar och en tätare samverkan för dessa elever behövs. Skolornas elevhälsoteam behöver stärkas i hur de ska möta elevgruppen och Utbildningsförvaltningen behöver säkerställa att elevhälsans kompetens täcker även dessa mer komplexa elevärenden.

Samverkan för elever med stora stödbehov

Ett tydligt behov som identifierats i nulägeskartläggningen inom fullföljd utbildning är att utveckla samverkan kring stödet för den enskilde över förvaltningsgränserna. I mars 2022 tillsattes en tjänst som processledare med syfte att systematisera samverkan mellan förvaltningarna med fokus på barn och unga. För unga som befinner sig i komplexa problemsituationer krävs ett koordinerat och tvärprofessionellt stöd av flera verksamheter, vilket är något som ofta brister till följd av samverkansproblem.¹⁶

I kommunens gemensamma nämndmål som sträcker sig över flera nämnder och förvaltningar (barn- och ungdomsnämnden, bildningsnämnden, social- och omsorgsnämnden samt kultur- och fritidsnämnden) finns en tydlig intention att stärka samverkan med fokus på att färre barn och unga ska hamna i kriminalitet och att fler ska komma i sysselsättning och egen försörjning. För att vända trenden i att allt fler unga rekryteras in i kriminalitet behöver stödet samordnas både till föräldrar och till barn och ungdomar. Tre skyddsfaktorer flätar samman förvaltningarnas verksamhet; måluppfyllelse i skolan, meningsfull fritid och goda barn och föräldrarelationer. Genom att stärka skyddsfaktorerna kan riskfaktorer för normbrytande beteende reduceras.¹⁷

Linköpings kommun har under 2022 deltagit i Länsstyrelsens program Alla barn i Östergötland där en omfattande kartläggning kring behov och utvecklingsmöjligheter rörande samverkan genomförts. Med inspiration från Skottlandsmodellen¹⁸ arbetar Linköpings kommun med att forma ett strukturerat samarbete mellan elever, vårdnadshavare och personer inom skola, socialtjänst, polis, regionen samt civilsamhället. Modellen syftar till att tidigt kunna erbjuda stöd till elever som behöver det. Att tydliggöra styrkedjan samt skapa delaktighet och engagemang med gemensamma aktiviteter i samtliga förvaltningarnas verksamhetsplaner ska bidra till samsyn.

För att fler elever ska nå en fullföljd utbildning behöver stödet till föräldrar bli mer samordnat och träffsäkert. Arbetet med att utveckla en kommunal strategi inom föräldraskapsstöd är därför under utveckling. Kartläggning av nuvarande stöd samt

¹⁶ Andersberg, Mats (2020). Planer för samverkan kring barn och unga i Skottland och Sverige – ett jämförande perspektiv. Linnéuniversitetet.

¹⁷ Andershed, Anna-Karin & Andershed, Henrik (2019). Risk- och skyddsfaktorer för normbrytande beteende bland unga. Att använda teori och forskning i praktiken. Stockholm: Socialstyrelsen.

¹⁸ Andersberg, Mats (2020).

identifiering av behov kommer att leda till ett förändrat utbud med tydligare fokus på att stödja föräldrar med utmaningar i föräldraskapet.

Samverkan med socialtjänst

Socialtjänsten genomgår ett förändrat förhållningssätt, Nära Socialtjänst. I samband med etablering av områdeskontor i det av våra områden som är särskilt utsatt startades en tydlig samverkan mellan förskola och skola samt socialtjänst upp. En intern undersökning har visat att många utav de familjer som blivit erbjudna stöd från socialtjänsten tackar nej. Detta leder till att barn och unga inte får det stöd som de har möjlighet till vilket missgynnar barnens möjlighet till en fullföljd utbildning. I samverkan med förskola och skola ges därför Nära Socialtjänst bredare möjligheter till att stödja utifrån ett helhetsperspektiv vilket förhoppningsvis leder till att fler accepterar stödinsatser.

Att utveckla kontaktvägar mellan socialtjänst och skola är en utmaning då hänsyn behöver tas till ålder, behov och bostadsområde. Som beskrivits ovan arbetar socialtjänsten för etablering i bostadsområden, detta sker samtidigt som högstadie- och gymnasieskolor finns centralt. Det krävs en samordning för att stödet ska komma i rätt tid. Att sätta in stöd tidigt är framgångsrikt, därför behöver kontaktvägar mellan förvaltningarna etableras i tidig ålder. Att samverkan utvecklas mellan förskolor och skolor med familjecentraler men även med den områdesbaserade socialtjänsten är därför prioriterat.

För att kunna arbeta framgångsrikt tillsammans över förvaltningsgränserna kring ungdomar på högstadieskolorna har vi arbetat fram en helt ny samverkansmodell. Skolan blir arenan för modellen och socialtjänstens medarbetare blir vägen in till stöd för ungdomen och dess familj. Samverkansmodellen har utformats gemensamt och är tänkt att tillföra en större möjlighet till tidiga strukturerade insatser.

Samverkan med polis

Polisen gör allt fler observationer kring barn och unga som hamnat snett med kontakter inom kriminella grupperingar samtidigt som rektorer efterfrågar stöd och samverkan med polis. Barn och unga behöver fångas upp tidigt för att motverka en brottslig karriär. En intern kartläggning rörande brottsförebyggande insatser visar att det finns en avsaknad av metoder för att fånga upp barn och unga tidigt på väg in i kriminalitet. Sociala insatsgruppen (SIG) är etablerad i Linköpings kommun och vänder sig till ungdomar över 15 år med ett kriminellt beteende.

För att fånga upp yngre barn och unga som riskerar att hamna i kriminalitet utreder kommunen vilka metoder som ska användas. Dessa kommer att implementeras under 2023. Arbetet är påbörjat och ett par nya metoder kommer att introduceras som pilotprojekt med syfte att pröva vad som ger bäst effekt.

Samverkan med regionen

En ökad och förbättrad samverkan med regionen kan vara viktig för att fler elever ska nå en fullföljd utbildning. Det finns ett samverkansavtal mellan kommunen och

regionen men samarbetet kan utvecklas ytterligare för att säkerställa rätt stödåtgärder till elever med stora behov.

Heltidsmentorer

I kommunen har en prioritering gjorts där heltidsmentorer anställts inom såväl grundskola som gymnasium. En utvärdering har gjorts och i den framkommer att deras roll avlastar lärare genom att de arbetar gentemot elever med stora stödbehov. Att de kan finnas där eleverna fysiskt befinner sig och vara behjälpliga både vad gäller skolarbete och det sociala samspelet gör enligt utvärderingen skillnad.

Inom fullföljd utbildning har det framgått att heltidsmentorens arbete och roll gentemot elever med stora stödbehov är viktig för att eleverna ska lyckas i skolan. Bäst effekt på elevernas skolresultat verkar det få när heltidsmentorer har ett riktat uppdrag gentemot de elever som har stora stödbehov. Att arbeta coachande kring dessa elever rörande närvaro har visat sig vara en framgångsfaktor.

I samband med utveckling av samverkansmodellen mellan skola och socialtjänst kan heltidsmentorer komma att få en viktig roll. Ett fortsatt utvecklingsarbete kopplat till heltidsmentorer kan således vara betydelsefullt för fullföljd utbildning.

Likvärdiga elevhälsoteam

Att kartlägga elevers behov och sätta in effektivt stöd i tid ställer krav på skolornas elevhälsoteam. Ett väl fungerande elevhälsoarbete bygger på ett nära samarbete mellan elevhälsopersonalen¹⁹ och skolans övriga personal. Detta är viktigt för skolans inre arbete, men också för att få samverka med externa verksamheter att fungera.

I Linköpings kommun är all elevhälsopersonal anställd av rektor på respektive skola, förutom skolläkarna som är centralt anställda. Det finns en central elevhälsa där ledningen för elevhälsans medicinska insats är organiserad tillsammans med samordnare för skolsköterskor, psykologer och kuratorer.

En rad insatser görs för att jobba med elevhälsans likvärdighet i kommunen. Det finns samordnare för varje profession som samordnar nätverk, handledning och kompetensutveckling för de olika professionerna. Två gånger per läsår genomförs elevhälsodagar som är en riktad kompetensutvecklingsinsats för rektor och elevhälsoteamet. Ytterligare exempel på stöd är elevhälsans metodstöd och webben där information, rutiner och dokument samlas utifrån olika arbetsområden. Det finns behov av att fortsätta utveckla elevhälsoarbetet på ett strukturerat sätt och som en naturlig del i det systematiska kvalitetsarbetet med fokus på fullföljd utbildning.

¹⁹ Elevhälsan ska enligt skollagen omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. För de medicinska insatserna ska det finnas tillgång till skolläkare och skolsköterska. Eleverna ska också ha tillgång till psykolog och kurator samt sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses. Rektor avgör vilka övriga professioner denne vill ha med i sin elevhälsa exempelvis logoped eller arbetsterapeut.

Vidareutveckla det kommunala aktivitetsansvaret

Det finns utvecklingsbehov inom det kommunala aktivitetsansvaret med målsättning att fler ungdomar ska komma i sysselsättning. Ett utvecklingsområde är att kunna erbjuda fler alternativa vägar och skapa ett tydligare samarbete med arbetslivet för att få fram värdefulla arbets- och praktikplatser för ungdomar. En möjlighet är att omvärldsspana och lära av lyckade samarbeten i andra kommuner.

För att underlätta samverkan kring de ungdomar som ingår i KAA skulle arbetet gynnas av ett mer strukturerat samarbete med andra myndigheter. Arbetet skulle exempelvis gynnas av tydligare kontaktvägar till socialtjänsten, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Samverkan med Komvux och Folkhögskolor behöver också utvecklas så att det skapas tydligare rutiner för elever med stödbehov.

KAA arbetar även med att se över sina interna arbetssätt, rutiner och dokumentation i syfte att utveckla dessa. Det finns ett behov av att utveckla det systematiska kvalitetsarbetet för att på så sätt kunna analysera behov och effekten av olika typer av insatser.

Utveckling av introduktionsprogram

Ett viktigt utvecklingsområde är att få fler elever inom introduktionsprogrammen att nå en fullföljd utbildning. Ungdomar som går introduktionsprogram är en heterogen grupp, som har det gemensamt är att de inte lyckats nå målet att bli behöriga till ett gymnasieprogram under sin grundskoletid. Orsakerna till detta varierar. Många av eleverna har olika erfarenheter av skolmisslyckanden bakom sig.

Elever på introduktionsprogram behöver ofta längre tid för att nå en fullföljd utbildning. Endast omkring en femtedel av de elever som har gått introduktionsprogram når examen eller får ett studiebevis efter fyra års gymnasiestudier. Inom introduktionsprogrammen är det dock möjligt för elever att sätta upp andra mål för studierna än att bli behörig till ett gymnasieprogram och nå en gymnasieexamen, exempelvis att bli anställningsbar och få ett arbete. Fullföljd utbildning inom introduktionsprogram måste därför kopplas till elevernas olika mål med utbildningen.

I januari 2022 tillsattes ett utvecklingsledaruppdrag för introduktionsprogram i Linköpings kommun. Utvecklingsledaren ska i sitt uppdrag leda och samordna utvecklingsarbetet mot det övergripande målet att förbättra kvaliteten i utbildningen och öka måluppfyllelsen på introduktionsprogrammen. I uppdraget ingår också att se över nuvarande organisation på de kommunala gymnasieskolorna och ge förslag på eventuella förändringar.

Utveckling av arbetssätt

Inom ramen för skolornas systematiska kvalitetsarbete sker en utveckling av undervisning och arbetssätt som syftar till att få fler elever att fullfölja sin gymnasieutbildning. Samtliga gymnasieskolor arbetar sedan hösten 2022 med ett nytt arbetssätt i syfte att tydligare fokusera på elevernas resultatutveckling inom respektive rektorsområde. Arbetsmetodiken utgår från konceptet *Skolutveckling från mitten (SFM)*

som tidigare införts i grundskolan i Linköpings kommun. SFM bygger på kontinuerliga träffar under hela läsåret där varje rektor ska stämma av hur verksamheten utvecklats sedan föregående träff genom att utvärdera mål, indikatorer och aktiviteter som satts upp på förhand.

Utmaningarna för skolorna ser olika ut inom gymnasiets olika skolor och program. För de skolor och rektorer som har introduktionsprogram är utveckling av verksamheten i syfte att stödja eleverna att nå så långt som möjligt under sin studietid centralt. Ett nyckelområde för introduktionsprogrammen är det närvarofrämjande arbetet, som kontinuerligt behöver vidareutvecklas och stärkas.

I den nulägesvärdering som gjordes inom fullföljd utbildning framkom ett antal förslag som förenades i det pågående systematiska kvalitetsarbetet för introduktionsprogram. Dessa handlar om att skapa en samlad bild av elevernas hälsa och mående samt förtydliga vilka behov av främjande och förebyggande elevhälsoarbete som finns inom introduktionsprogrammen, att kartlägga orsaker till elevers studieavbrott i syfte att få en bättre förståelse för orsakerna, samt att elevernas upplevelse av meningsfullhet och engagemang i skolarbetet ska bli en tydligare del av det systematiska kvalitetsarbetet.

Värderingen gav också en bild av att huvudmannens förväntade resultat för utbildningarna inom introduktionsprogram uppfattas som otydliga samt att uppföljningen av mål och resultat för elever på introduktionsprogram behöver utvecklas och metoderna förbättras.

Under våren 2022 har utvecklingsledaren kartlagt behov och utvecklingsområden. Utvecklingsarbetet för introduktionsprogrammen har utifrån detta fortsatt utifrån framförallt två spår: 1) revidering och utveckling av huvudmannens utbildningsplaner för introduktionsprogrammen och 2) rutiner för upprättande och uppföljning av individuella studieplaner inom introduktionsprogram.

Styrning och uppföljning av introduktionsprogram

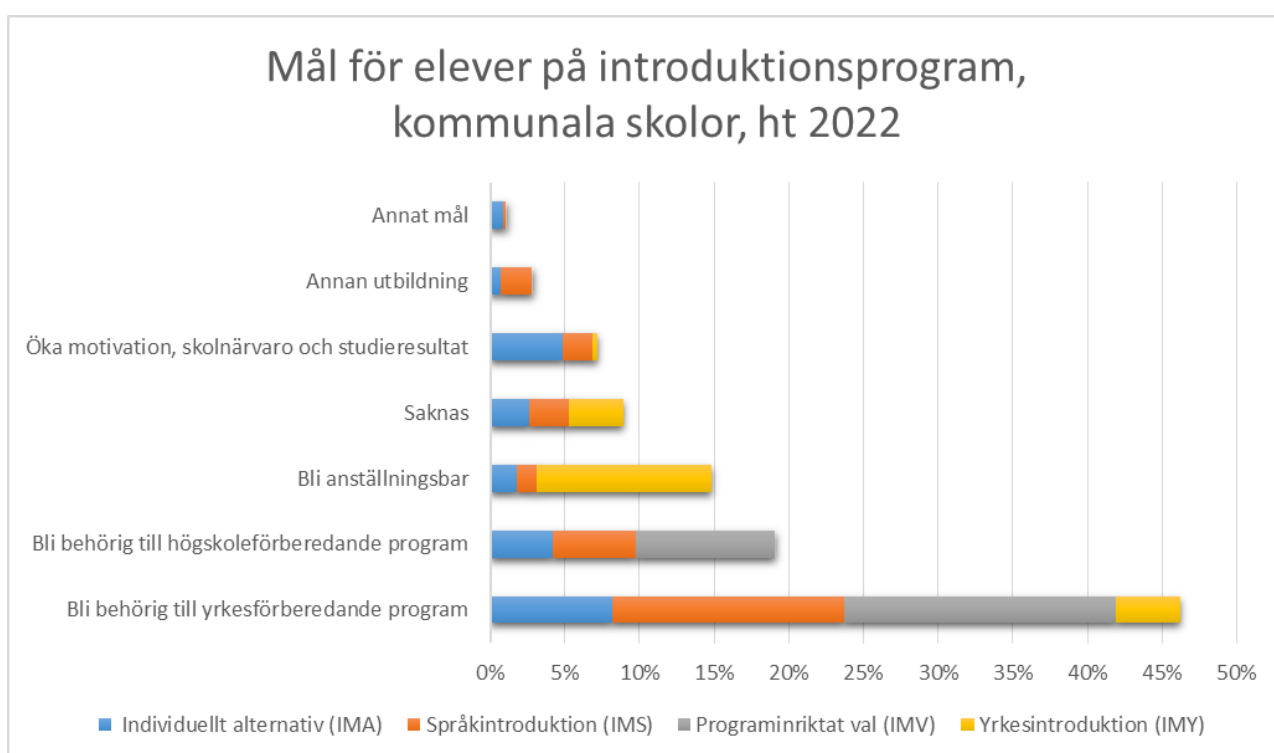
Introduktionsprogrammen har inga nationellt bestämda programstrukturer och examensmål. Centrala dokument som styr utbildningen inom introduktionsprogram är huvudmannens plan för utbildning och elevens individuella studieplan. Planen för utbildning ska innehålla syfte med utbildningen, utbildningens längd och utbildningens huvudsakliga innehåll. I Linköpings kommun har nya utbildningsplaner fastställts av bildningsnämnden i december 2022. Den individuella studieplanen har en särskilt viktig funktion på introduktionsprogrammen, där utbildningen ska utformas efter elevens förutsättningar och behov. Planen innehåller en mer preciserad beskrivning av den enskilda elevens utbildning vad gäller mål, längd och innehåll.

Elever på introduktionsprogram kan ha olika individuella mål med sin utbildning och målen kan också ändras över tid. Detta medför att det är svårt att på övergripande nivå mäta måluppfyllelsen för elever inom introduktionsprogram. Därför har nya rutiner för arbetet med och uppföljningen av de individuella studieplanerna inom introduktionsprogrammen tagits fram och börjar implementeras under läsåret 2022/23. Ett syfte är att underlätta uppföljningen av i vilken utsträckning eleverna når sina mål inom introduktionsprogrammen.

Elevernas mål med sina studier inom introduktionsprogram

En inledande kartläggning av elevernas mål med sina studier på introduktionsprogrammen har genomförts höstterminen 2022. Resultatet framgår av diagram 18. Vilka mål eleverna har skiljer sig åt mellan programmen. Det är en större andel elever på individuellt alternativ som har målet "öka motivation, skolnärvaro och studieresultat" jämfört med de andra introduktionsprogrammen. Närmare 20 procent av eleverna på IMA har det som sitt främsta mål. För att synliggöra att en relativt stor elevgrupp har den målsättningen har denna formulering tagits fram. Att en andel av eleverna saknar mål i sammanställningen beror på olika faktorer.²⁰

Diagram 18. Mål för elever på introduktionsprogram, ht 2022.

I den statliga utredningen *I mål- vägar vidare för att fler unga ska nå målen med sin gymnasieutbildning* påtalas att det finns många elever inom introduktionsprogram som inte går över till ett nationellt program och att alternativen för dessa elever är att antingen direkt börja arbeta eller studera vidare inom komvux eller folkhögskola.²¹

För att elever ska nå egen försörjning är vägledning mot vidare studier samt att skapa studievägsalternativ som leder till arbete viktiga delar i det fortsatta utvecklingsarbetet. Inom fullföljd utbildning har behovet av att öka möjligheterna för elever inom introduktionsprogram att knyta an mot ett yrke också uppmärksammas. På sikt är ett

²⁰ En del elever har påbörjat sina studier på introduktionsprogram senare och målen för dessa var inte fastställda när sammanställningen gjordes, för en skola kvarstår även administration med att lägga in elevernas mål i det digitala system som hanterar elevernas studieplaner.

²¹ SOU 2022:34, s. 169.

viktigt utvecklingsområde att möjliggöra fler praktiska inslag och stärka kopplingen till yrkeslivet. Samverkan med både arbetsförmedling och näringsliv behöver stärkas.

Förbättrad studie- och yrkesvägledning

Elevernas gymnasieval påverkar i vilken utsträckning de lyckas fullfölja sin utbildning. Detta gäller i synnerhet för elever med lägre meritvärden från grundskolan som väljer högskoleförberedande program.²² Om fler av dessa elever skulle välja yrkesprogram skulle sannolikt också fler fullfölja sina studier. Riktade insatser mot denna elevgrupp kan stärka möjligheten till att göra välgrundade val.

För att eleverna ska få likvärdiga förutsättningar att göra välgrundade val är styrningen av studie- och yrkesvägledningen en central fråga. Övergripande mål och strategier för vägledningen kan i stor utsträckning påverkas av respektive huvudman.²³ Barn- och ungdomsnämnden och bildningsnämnden beslutade 2018 om en strategi för studie- och yrkesvägledningen i grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, vuxenutbildning, arbetsmarknad och integration, "Vägen framåt - strategi för studie- och yrkesvägledning".²⁴ För att inkludera de utvecklingsbehov som identifierats inom programmet behövs en förnyad strategi och handlingsplan för studie- och yrkesvägledning med målet att fler elever ska nå en fullföljd utbildning.

Inom programmet har ett antal åtgärdsförslag identifierats. Till dessa hör att samverkan mellan skolformernas studie- och yrkesvägledning behöver fördjupas och bli mer systematisk samt följas upp inom det systematiska kvalitetsarbetet. I detta ingår att se över riktade insatser för att stärka vägledningen mot yrkesprogram utifrån skolornas behov.

Andra förslag är att exempelvis tidigare och mer systematiskt lyfta yrken och möjligheter som finns i framtiden samt att arbeta med kulturella utmaningar kopplat till vägledning. Feriearbetsplatser skulle kunna utvecklas genom utökat samarbete med näringslivet i syfte att få fler elever att få erfarenhet av olika typer av arbeten. Insatser kan även behöva göras för att nå fler vårdnadshavare med information om möjliga vägar genom utbildningssystemet, så att fler får möjlighet att stödja sina barn och ungdomar i de val de ska göra.

Avslutande reflektion

Deltagandet i utvecklingsprogrammet för fullföljd utbildning har gett Utbildningsförvaltningen en möjlighet att stärka samverkan mellan skolformerna med fokus på det gemensamma arbetet att få fler elever att lyckas i skolan.

²² I Skolverkets rapport 2022:3, *Grundskolebetygens betydelse för resultaten i gymnasieskolan*, poängteras att gymnasieskolan behöver bli bättre på att ge stöd till elever med låga betyg från grundskolan, särskilt inom de högskoleförberedande programmen. Då de nationella programmen inom gymnasieskolan inte varit i fokus inom programmet för fullföljd utbildning har detta inte behandlats närmare i arbetet inom programmet. Frågan är dock betydelsefull ur ett större perspektiv för att fler elever ska nå gymnasieexamen.

²³ Välja yrke (2015). (SOU 2015:97). Stockholm: Elanders Sverige AB.

²⁴ Barn- och ungdomsnämnden 2018-06-13, § 53, Bildningsnämnden 2018-06-14, § 86.

Arbetet inom programmet har integrerats i det systematiska kvalitetsarbetet och i andra redan pågående insatser och har därmed gett en ytterligare skjuts i dessa. Detta gäller SFM-processen i årskurs 7-9, samverkan över förvaltningsgränser, utveckling av introduktionsprogrammen men också i arbetet kring att utveckla analysarbetet på huvudmannanivå.

Fokus inom utbildningsprogrammet har framförallt legat på kartläggning, analys och att ta fram insatser som krävs för att fler elever ska fullfölja utbildningen. I nästa steg behöver insatser utformas, genomföras och följas upp på ett systematiskt vis gemensamt med verksamheterna.

Utvecklingsprogrammet har gett svar på flera viktiga punkter men har samtidigt också väckt ytterligare frågor som skulle behöva undersökas vidare. En sådan fråga är hur framgångsfaktorerna ser ut vid tidiga insatser i verksamheterna och vad som kan läras utav detta.

En avgränsning i programmet har legat i att endast rektorer från årskurs 7-9 och introduktionsprogrammen deltagit, det är därför centralt att inkludera även övriga delar av förvaltningens verksamheter i de vidare åtgärder som vidtas för att fler elever ska nå en fullföljd utbildning. Ett sådant helhetsperspektiv är nödvändigt för belysa vägen mot gymnasieexamen, stärka övergångarna och för att kunna sätta in rätt insatser så att fler elever fullföljer sin utbildning i Linköping.

Litteraturförteckning

Andersberg, Mats (2020). Planer för samverkan kring barn och unga i Skottland och Sverige – ett jämförande perspektiv. Linnéuniversitetet.

Andershed, Anna-Karin & Andershed, Henrik (2019). Risk- och skyddsfaktorer för normbrytande beteende bland unga. Att använda teori och forskning i praktiken. Stockholm: Socialstyrelsen.

Framgångsfaktorer för skolans utveckling (2019). SKR.

Grundskolebetygens betydelse för resultaten i gymnasieskolan (2022). Skolverket: Rapport 2022:3. Stockholm.

I mål- vägar vidare för att fler unga ska nå målen med sin gymnasieutbildning (2022). (SOU 2022:34). Stockholm: Elanders Sverige AB.

Läsfrämjande arbete i grundskolan med särskilt fokus på undervisningen i svenska i årskurs 4-6 (2022). Skolinspektionen: Tematisk kvalitetsgranskning 2022.

På goda grunder – en åtgärdsgaranti för läsning, skrivning och matematik (2016). (SOU 2016:59). Stockholm: Elanders Sverige AB.

Saknad! Uppmärksamma eleverns frånvaro och agera (2016). (SOU 2016:94). Stockholm: Elanders Sverige AB.

Siegler, R. S., & Braithwaite, D. W. (2017). Numerical Development. Annual review of psychology, 68, 187–213.

Skolbibliotek för bildning och utbildning (2021). (SOU 2021:3). Stockholm: Elanders Sverige AB.

Skollagen (2010:800).

Vägen framåt - strategi för studie- och yrkesvägledning (2018). Linköpings kommun.

Välja yrke (2015). (SOU 2015:97). Stockholm: Elanders Sverige AB.

Öppna jämförelser förskola 2022 - Förskolans kompensatoriska roll (2022). SKR.

Östergren, R., & Träff, U. (2013). Early number knowledge and cognitive ability affect early arithmetic ability. Journal of experimental child psychology, 115(3), 405–421.